

**De betekenis van het kruis in het kerkgebeuren
der EBS**

Door: Eugenie Mandoeng - Djosetiko

De betekenis van het kruis in het kerkgebeuren der EBS

Afstudeerscriptie Bachelor opleiding Theologie
Theologisch Seminarie der EBS, Paramaribo

Door: Eugenie Mandoeng - Djosetiko

Begeleider: Dr J. F. Jones

Studie jaar: 2014/2015

Een gebed voor evangelisatie en zending¹:

Heer Jezus Christus,
u hebt uw liefdevolle armen uitgestrekt
op het harde hout van het kruis
zodat iedereen binnen het bereik
van uw verlossende omhelzing kan komen.

Bekleed ons daarom met uw Geest,
zodat we met uitgestrekte handen
vol liefde diegenen bij u mogen brengen
die u en uw liefde nog niet kennen.

Tot eer van uw Naam.

Amen.

---

¹ <https://josdouma.wordpress.com/category/kruis/>

Inhoudsopgave

Voorwoord

Inleiding.....	1
Vraagstelling.....	1
Doelstelling.....	1
Methode.....	1
Opzet.....	2
Begripsbepaling.....	2
Kennisgebied	4
Hoofdstuk 1 Bronnenonderzoek/theoretisch kader.....	5
1.1 Symboliek van het kruis.....	6
1.2 De theologische boodschap van het kruis.....	11
1.2.1 Een korte exegese van enkele Bijbelteksten.....	12
1.2.2 De theologen Stott en Prince over de betekenis van het kruis.....	14
1.2.3 De mens als kruisdrager in de wereld.....	16
Hoofdstuk 2 De geschiedenis van de EBG.....	19
2.1.1 De Oude Broeder Uniteit.....	19
2.1.2 De Hernieuwde Broeder Uniteit.....	19
2.2 De kruistheologie van Zinzendorf	21
2.3 Het zendingswerk in Suriname.....	23
Hoofdstuk 3 De belevenis van het kruis nu.....	30
3.1 De belevenis van het kruis binnen de EBGs.....	31
3.2 De diversiteit van belevenis in de etnische gemeentes.....	33
Hoofdstuk 4 Afstudeerproject.....	39
4.1 Enquêteonderzoek.....	39
4.2 Observatie en informele interviews.....	41

Hoofdstuk 5	Conclusies en aanbevelingen.....	44
5.1	Conclusies.....	44
5.2	Aanbevelingen.....	47

Bibliografie

Voorwoord

Aangegrepen door de theologische boodschap van het kruis en om enig inzicht te verkrijgen hoe men binnen de Evangelische Broedergemeente Suriname (EBGS) hiermee omgaat, heb ik gekozen voor de titel “De betekenis van het kruis in het kerkgebeuren der EBGS”. Het schrijven van deze thesis is me niet in de koude kleren gaan zitten. Het is weliswaar een periode waarin ik veel heb geleerd. Op wetenschappelijk gebied, maar ook op het persoonlijk vlak. Ik wil dan ook een ieder bedanken die gedurende de afgelopen periode een bijdrage heeft geleverd tot het voltooien van deze studie. Docent en begeleider broeder Johan Jones wil ik bedanken voor de professionele begeleiding en de fijne samenwerking. U heeft mij de juiste handvatten aangereikt. Een speciaal woord van dank aan de leiding en het secretariaat van het Theologisch Seminarie der EBGS voor de liefdevolle samenwerking. Ook dank aan dominee Hans Hoogdorp die, steeds enthousiast, mij de gelegenheid bood om de praktijk van het vak te leren. Mijn echtgenoot Harol en dochter Tanisha wil ik ook bedanken voor hun overweldigende ondersteuning. Twee mensen die niet meer in ons midden zijn, maar een belangrijke rol gespeeld hebben in mijn geloofsleven, mijn grootvader Johan Monsels († 2005) en mijn hartsvriendin vanaf mijn jeugd Alma Kartokario († 2008), wil ik ook gedenken. Van mijn grootvader kreeg ik mijn eerste complete Bijbel en heel opmerkelijk is dat ik na zijn overlijden ook zijn Bijbel aangereikt kreeg. Kort na het overlijden van mijn vriendin in april 2008 kreeg ik een droom waarin middels een teken werd aangegeven dat ik meer op de voorgrond moest treden. Pas na enkele jaren begreep ik in welk opzicht. De afbeelding op de omslag van mijn scriptie is ongeveer 15 jaren terug voor mij ontworpen door Alma. Als teken van waardering van onze vriendschap had ze, ze was namelijk heel creatief, een verjaardagskalender met Bijbelteksten voor mij gemaakt. Ik had tot november 2015 niet kunnen vermoeden dat ik het op de omslag van mijn scriptie zou gebruiken. Moge de Here opa Johan Monsels en Alma Kartokario gedenken bij de opstanding.

Meelezers, docenten, medestudenten, nogmaals iedereen die een bijdrage geleverd heeft tot het voltooien van mijn studie, hartelijk bedankt! Ik ben de Here dankbaar dat Hij mij via jullie de nodige ondersteuning gegeven heeft. Het is mijn hartewens dat U allen op het pad van de Here blijft. Ik wens U allen Gods rijkste zegen toe!

Inleiding

In het kruis heeft God zijn onvoorwaardelijke, barmhartige liefde aan de mens geopenbaard. Door de dood van de Here Jezus aan het kruis ontvangen wij het eeuwige leven. We worden door de kracht van God gered van onze zonden. Er wordt veel gezongen over de betekenis van het kruis, er wordt over gepredikt, vele christenen dragen een kruisje om hun nek. Sporters slaan vóór aanvang van het spel of als ze gescoord hebben een kruis. Ook op torenspitsen van kerken, op graven en boven deuren worden kruisen geplaatst. Wat is de kracht van dit symbool voor ons christenen? Wat zegt het ons, EBG-ers in Suriname, vandaag? Dat brengt mij tot de volgende vraagstelling:

Wat voor betekenis heeft het kruis van Christus voor de EBG-er in Suriname?

Dit leidt tot een aantal deelvragen zoals:

- Wat is de theologische boodschap van het kruis?
- Wat is de geschiedenis van de EBG's?
- Draagt de Surinaamse EBG-er kennis van de theologische boodschap van het kruis
- Hoe ervaart hij/zij de theologische boodschap van het kruis
- Hoe gaat hij/zij hiermee om in het dagelijks leven

Doelstelling

Dit onderzoek is een beschrijvend onderzoek. Naast enige verdieping in de theologische boodschap van het kruis wordt gekeken naar de betekenis van de theologische boodschap van het kruis van Christus binnen de Evangelische Broeder Gemeente Suriname. Het doel van de thesis is om inzicht te verkrijgen in de betekenis die Surinaamse EBG-ers verbinden aan het kruis van Christus en hun beleving hiervan. Voor een goede beeldvorming acht ik enige informatie over de geschiedenis van de Evangelische Broeder Gemeente Suriname en de overdracht van de boodschap van het kruis, hierbij noodzakelijk.

Methode

Deze scriptie zal uit literatuurstudie en praktijkonderzoek op steekproef basis bestaan. Door middel van een enquête onder een honderdtal kerkbezoekers van diverse

gemeentes, observatie tijdens de verschillende erediensten en informele interviews wordt de praktijk onderzocht en bestudeerd.

Opzet

De opzet van deze scriptie is als volgt: In hoofdstuk 1, 'Bronnenonderzoek/theoretisch kader', wordt de theologie van het kruis besproken. In hoofdstuk 2, 'De geschiedenis van de Evangelische Broeder Gemeente', wordt in een korte weergave de historische ontwikkeling van de Evangelische Broeder Gemeente weergegeven en kijken wij naar Zinzendorf en het zendingswerk in Suriname. In hoofdstuk 3, 'Beleving van het kruis nu', wordt gekeken naar de beleving van het kruis vanuit de praktijk waaronder de diversiteit van beleving in twee (2) verschillende etnische gemeentes te weten de Creoolse gemeente en de Javaanse gemeente. In hoofdstuk 4, 'Afstudeerproject', worden de resultaten van de enquête, observatie en informele interviews weergegeven. Hoofdstuk 5, 'Conclusie en aanbevelingen', bestaat uit een slotconclusie waarmee de geformuleerde vraagstelling beantwoord wordt en wat aanbevelingen worden gegeven.

Begripsbepaling

- EBG(S): Evangelische Broeder Gemeente (Suriname). De EBG(S) bestaat sinds 1735.
- Kerk/Gemeente: Soms hebben we een onbewust beeld van wat de kerk is. Het gaat dan om een gebouw, een dominee en een kerkdienst. Maar kerk is meer dan dat. Het is ook gemeenschap, geloof en actie.

De kerk moet een weerspiegeling zijn van het werk van de Here Jezus op aarde. De Here Jezus bracht ten eerste zondaren tot bekering. Hij verkondigde het evangelie en maakte duidelijk hoe de wil van God in elkaar zit. Verder genas hij zieken en dreef demonen uit. Mensen konden met hun nood bij Hem terecht. Iedereen was voor hem gelijk.

Net als bij kerk refereert gemeente niet naar een gebouw. Onder gemeente wordt verstaan een lichaam van mensen die belijden en er bewijs van geven dat ze gered zijn door Gods genade in Jezus Christus. Het gaat hierbij om gemeente als één lichaam met leden die op elkaar zijn afgestemd voor gemeenschap. Mensen zijn (christen zijn) kun je niet in je eentje!

- Kruis: Een kruis is een houten paal met een dwarsbalk. De Romeinen hingen mensen die de doodstraf kregen, aan een kruis. Ook Jezus is gestorven aan een

kruis². Het Christelijke of Latijnse kruis (†) is een kruisvorm waarvan de verticale arm langer is dan de horizontale. Het Griekse kruis (+) daarentegen heeft gelijke armen. Het Latijnse kruis geldt als het symbool van het Christendom.

Reeds vóór het Christendom was het kruis een sacraal symbool: het zonnerad als symbool van de zon, het hakenkruis als teken van geluk; het hengselkruis als teken van leven. Vanwege de eenvoud en symmetrie van de vorm (een horizontale en een verticale balk) was het teken tevens een geliefd sierelement bij vrijwel alle oude beschavingen. Tijdens de eerste eeuwen van het christendom was het kruis niet het enige symbool voor die godsdienst. Afbeeldingen van een vis (het ichtussymbool), het Christusmonogram en het alpha en omegateken komen in die tijd veel vaker voor. Één van de eerste keren dat het kruis genoemd wordt, is in het vroeg 3e-eeuwse geschrift Stromateis van de theoloog Clement van Alexandrië (ca.150 - ca. 225). Daarin spreekt hij van het symbool van de Heer. Voor niet-christenen was het onbegrijpelijk dat christenen het martelwerktuig van een vernederende dood als symbool van het heil aanvaardden. Het kruis werd pas onder keizer Constantijn de Grote (ca. 280- ca. 337) als algemeen symbool van het christendom ingevoerd (ca 312), ongeveer tegelijkertijd met de afschaffing ervan als executiewerktuig.

- Theologie: Theologie focust zich op het heilshandelen van God in de geschiedenis van de mensheid. Theos is Grieks voor 'God' en logos is Grieks voor 'woord', 'leer', 'kennis' of 'verhandeling'. God en de Bijbel worden vanuit een gelovig perspectief onderzocht.

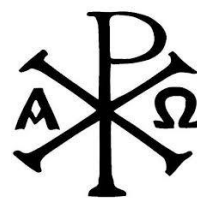
Het zonnerad

Het hakenkruis

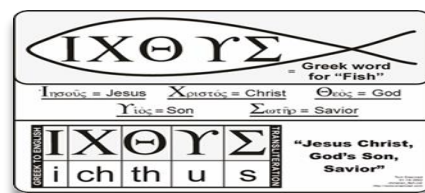
Het hengselkruis

Het Christusmonogram en het alpha en Omegateken

Het ichtussymbool

² Bijbel in Gewone Taal – Uitleg van bijbelse woorden

Kennisgebied: Interculturele/Crossculture communicatie.

Interculturele communicatie kan globaal worden omschreven als communicatie tussen personen met verschillende culturele achtergronden. In het kader van dit onderzoek gaat het o.m om de communicatie tussen de Herrnhutters die naar Suriname kwamen met de opdracht die ze van Zinzendorf gekregen hadden en de mensen die ze er aantroffen. Belangrijk hierbij is hoe dit zich verder ontwikkeld heeft.

In Suriname en binnen de EBGs hebben wij een etnische diversiteit en daarmee ook verschillende culturele achtergronden. Een verschil in het cultureel systeem van de communicatiepartners is een voldoende voorwaarde om van interculturele communicatie te spreken. Het gaat hier om verschillen in de communicatiecodes (taal en nonverbale uitingen) en in de normen, waarden en opvattingen. Over het algemeen wordt cultuur omschreven als een geheel van betekenissen of kennis dat een mens nodig heeft om in een gegeven situatie te kunnen functioneren: kennis van onder andere de taal, gewoonten, praktijken, rituelen, opvattingen, waarden en normen. Een groep wordt geacht over een eigen cultuur te beschikken, als deze een eigen taal heeft om gemeenschappelijke cultuurelementen te ontwikkelen en aan volgende generaties over te dragen, en als zo'n groep tevens gedurende een lange periode één afgebakend geografisch gebied bewoont om de onderlinge communicatie mogelijk te maken.

Communicatie is een proces via welke mensen betekenissen uitwisselen. De betekenissen worden kenbaar gemaakt via verbale en nonverbale codes, die berusten op afspraken die in een bepaalde groep of samenleving zijn overeengekomen en die zowel via socialisatie als via persoonlijke ervaringen worden geleerd. Deze codes worden gebruikt om de eigen bedoelingen, gedachten, gevoelens en ideeën en die van anderen respectievelijk kenbaar te kunnen maken en te interpreteren. Tussen cultuur en communicatie bestaat een onlosmakelijke wisselwerking. Communicatie is hierbij dé voorwaarde om tot een gemeenschappelijke cultuur te komen, alsook een onderdeel van die cultuur. Cultuur kan alleen via communicatie van de ene naar de andere generatie of groep overgedragen worden en geleidelijk veranderen.

Hoofdstuk 1 Bronnenonderzoek/theoretisch kader

Elke godsdienst heeft een zichtbaar symbool. Het Jodendom gebruikt de Davidster welke duidt op Gods verbond met David "de eeuwige vestiging van David's troon en de Messias die uit hem zou voortkomen". Voor Christenen is het kenmerk van Gods aanwezigheid in de wereld het kruis. Het woord "kruis", afkomstig van het Latijns *crux* (Grieks: *stauros*), betekent oorspronkelijk in 't algemeen een schand- of folterpaal³.

Het teken van het kruis is van Babylonische oorsprong. Het was een religieus symbool voor de bevolking van Babylonië. Het komt van het Tau-teken (𐤀), wat komt uit de mystiek van de Chaldeeën (Babyloniërs) en de Egyptenaren. Tau is de eerste letter van Tammuz, en is in de Babylonische religies in vele variaties een heilig symbool geworden: als amulet en op priesterkleding. Via Babylon is het in Egypte terecht gekomen.

Ook in andere culturen heeft het kruis een symbolische waarde. Het gaat hierbij om symbolen die niets met het christendom te maken hadden. Het kruis in de tempel van de Mayastad Palenque in Yucatán bijvoorbeeld stelde een kosmische boom voor. In de Oudmexicaanse 'Codex Fejérváry-Mayer' is een kruisvormig gestructureerd kosmogram afgebeeld. Het kruis binnen een cirkel (het 'wielkruis') symboliseert niet alleen een kosmologie, maar is ook zinnebeeld van de vier jaargetijden. Uit heel wat culturen zijn afbeeldingen bekend van een wereldbeeld waarin een kruis voorkomt.⁴

De volgende zoekresultaten vinden we voor het woord kruis of een vervoeging ervan in de Bijbel volgens de concordantie van willibrordbijbel:

- Het woord "*kruis*" komt voor in 34 verzen
- Het woord "*kruisig*" komt voor in 4 verzen
- Het woord "*kruisigen*" komt voor in 9 verzen
- Het woord "*gekruisigd*" komt voor in 23 verzen
- Het woord "*gekruisigde*" komt voor in 5 verzen

We zullen in dit hoofdstuk dieper ingaan op de betekenis van het kruis als symbool en op de theologische boodschap ervan.

---

³ <http://www.dsdenboer.refoweb.nl/voordrachten/Het%20bijbelse%20kernwoord%20kruis.doc>

⁴ <http://www.theosofie.net/sunrise/sunrise1996/meijuni1996/kruis.html>

1.1 De Symboliek van het kruis

Ophangen in de vorm van kruisigen schijnt van de Feniciërs en Karthagers te zijn overgegaan op de Romeinen en Grieken. De Romeinen pasten ze toe op rovers, oproerlingen, veroordeelde slaven, maar niet, enkele onwettige gevallen uitgezonderd, op Romeinse burgers. Mensen die een Romeinse achtergrond hadden, werden op een andere manier geëxecuteerd. Bij de Romeinen was het gebruik dat het slachtoffer zelf de horizontale dwarsbalk (dus niet noodzakelijk het hele kruis) moest dragen naar de plek van de kruisiging. Als de kruisiging plaatsvond op een vaste plaats (zoals Golgotha bij Jeruzalem) stonden de verticale balken daar al klaar. De Romeinen brachten de kruisiging over naar de provincies, ook naar Palestina. De Joden brachten de kruisiging door middel van de Romeinen over Jezus Christus.⁵ Kruisiging werd gezien als een zeer oneervolle wijze om te sterven. De kruisdood was een zeer wrede executiemethode. Een gekruisigde kon dagen lijden voordat hij uiteindelijk stierf. Gekruisigden werden niet begraven. Het lichaam bleef aan het kruis hangen als voedsel voor honden en gieren. Om te voorkomen dat verwanten het lijk van het kruis zouden halen om het toch te begraven werd er een wachtpost bij gezet (Matteüs 27:36,54). In Judea, evenwel, mocht een lijk niet 's nachts blijven hangen (Deuteronomium 21:23) en Jezus is dan ook dezelfde dag nog begraven.

Rond 391 verhief keizer Theodosius het christendom tot staatsgodsdienst in het Romeinse Rijk. Het kruis, dat stond voor vernedering, misdaad en schande, werd voor Christenen het symbool voor redding en bevrijding. Hoewel dit niet makkelijk te begrijpen is, is wel duidelijk dat het tegenstrijdige de kracht van het symbool uitmaakt: overwinnaar én slachtoffer, redder én offer, koning én uitschot.⁶ Uitleg hierover vinden we in de brieven van Paulus (Hebr 13:13; 1 Kor 1:23; Gal 3:13; 1 Kor 2:2; Gal 6:14). De reden waarom dit teken zo kostbaar is voor velen is dat het spreekt van de Liefde van God. God die Zijn Liefde aan de mensheid bewijst door het grootst denkbare offer. Hij heeft Zijn goddelijkheid afgelegd, is mens geworden in zwakheid, heeft alle mogelijke ontberingen doorstaan om uiteindelijk volkomen vrijwillig en onschuldig uit liefde voor ons op afschuwelijke wijze gemarteld en gekruisigd te worden. Dit deed Hij om ons terug te brengen in Zijn

---

⁵ www.achtbaankids.nl/geschiedenis/alg/Kruisiging.pdf

⁶ http://www.ikonrtv.nl/site/StukjesVanGod/het_kruis

oorspronkelijk plan. Om ons gelukkig te maken en ons met Zichzelf te verenigen in Zijn liefde. Het teken van het kruis is het teken van de volmaakte Liefde van God voor ons. Op deze wijze waarde hechten aan dit symbool en gebruiken, maakt het zeer krachtig en weert de duisternis (Gal 1:3-5, Gal 3:10-14).

Aan het kruis nam de Here Jezus Christus de zonden van alle mensen op zich. Van de mensen die ooit geleefd hebben, die nog leven én die nog niet geboren zijn. Verleden, heden en toekomst! Aan het kruis gaf God die in Christus mens geworden is, zichzelf. Goddelijke liefde triomfeerde over goddelijke toorn door goddelijke zelfopoffering. In Christus verzoende God de wereld met zichzelf.⁷ Wij, gelovigen, behoren daarom niet gericht te zijn op een ruw houten kruis, maar op Jezus Christus. We moeten Hem als voorbeeld stellen in ons leven. We zullen dan merken dat het kruis voor ons als volgelingen van Christus een ruime betekenis heeft. Het kruis staat symbool voor eeuwig leven, voor het heil. Eeuwig leven heeft twee betekenissen:

1. Bovenijdelijk, altijd
2. Kwaliteitsvol (vrede, geloof, liefde)

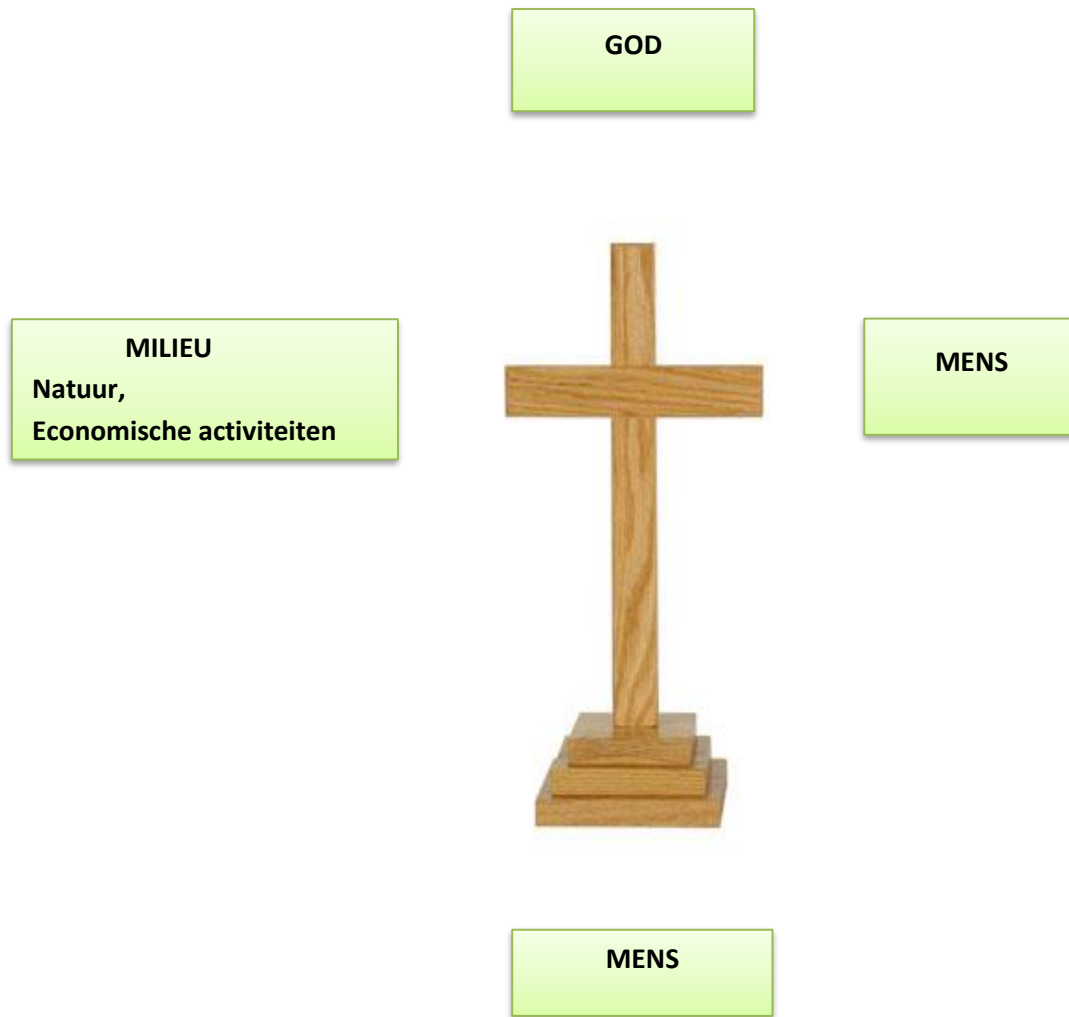
Het kruis is een teken van hoop en bevrijding. Het kruis staat symbool voor de keuze voor het leven inclusief alle moeilijkheden, angst en pijn als wij ons kruis op ons nemen en net als Jezus in Gethsemane te zeggen: “niet mijn wil, maar uw wil geschiede.”

In Lucas 23:34 zegt Jezus: “Vader, vergeef het hun, want ze weten niet wat ze doen”. Het kruis kan daarom ook symbool van vergiffenis zijn. Ondanks het feit dat de Here Jezus bespot werd vraagt hij de Vader om de mensen te vergeven. Vergeving geeft ruimte. Door te vergeven laten wij negatieve gevoelens als haat en boosheid los. Er komt ruimte vrij voor liefde en positieve gevoelens, we kunnen ons richten op vandaag in plaats van gevangen te blijven zitten in gisteren. In de geschriften van de apostelen is het kruis een symbool van zowel smaad en vloek (Hebr 13:13; 1 Kor 1:23; Gal 3:13) als van heil en triomf (1 Kor 2:2; Gal 6:14).

Het kruis is het centrum van het christelijk geloof. De prediking van het kruis houdt in, de prediking van het woord van het kruis. Het geloof behoort dus gebaseerd te zijn op hetgeen gebeurd is aan het kruis.

---

⁷ Stott, J. R.W. Het kruis van Christus. Apeldoorn, 1997

In Genesis 1 lezen wij dat de wereld waarin wij leven door God is gemaakt. Er was niets, en God maakte de wereld uit dat niets. Het gaat om de wereld als de schepping van God. Een wereld waarin de mens een bijzondere plaats inneemt als kroon op de schepping bedoeld voor een liefdevolle relatie met God, haar schepper en met haar medeschepping. We lezen dat de mens werd gemaakt naar het beeld van God. God heeft de mens de opdracht gegeven om als mensen die naar Zijn beeld zijn gemaakt, samen met Hem te werken aan de wereld zoals Hij deze heeft bedoeld. Gods wereld is bedoeld als een wereld van bloei op elk gebied. Geestelijk, emotioneel, sociaal en economisch. We zijn geroepen deze wereld te dienen en te beheren.

In bovenstaande afbeelding van het kruis wil ik in relatie tot de schepping de volgende vijf relaties belichten:

1. Relatie God » mens
2. Relatie mens » God
3. Relatie mens » mede-mens
4. Relatie mens » milieu (natuur, economische activiteiten)
5. Relatie mens » zichzelf

1 + 2. Relatie God » mens en Relatie mens » God

God is de Schepper, en de mens reageert op wat God van zichzelf te kennen geeft. God schenkt ons Zijn liefde. Hoe reageren wij? Hoe gaan wij ermee om? God, onze Schepper, is ook onze Trooster, Geneesheer, Redder, Leidsman, Voorziener. Hij vraagt van ons geloof; geloof in Zijn liefde, geloof in Jezus Christus, in Zijn volkomen verlossingswerk (Johannes 3:16). De belofte van het evangelie is nu, dat ieder die in de gekruisigde Christus gelooft, niet verloren gaat, maar het eeuwig leven heeft.” Wie gelooft, heeft eeuwig leven” (Johannes. 6:47). Als wij geloven, die liefde verder uitdragen en onze hoop op Hem vestigen dan zijn wij op de Goede Weg, de weg die leidt tot het eeuwige leven. Deze weldaad ontvangen wij gelovigen alleen uit Gods genade!

3. Relatie mens » mede-mens

Het leven van Jezus was er één van voortdurende empathie en zorg. Vanuit dit oogpunt zouden wij het kruis kunnen zien als een opdracht aan ons tot het dragen van elkaars lasten (Galaten 6:2) De opstanding kunnen we zien als een nieuw leven, een leven dat anders wordt als je jezelf aan anderen geeft.

Als naasten zijn wij “herders en schapen” naar elkaar toe (Johannes 10). We zijn verantwoordelijk voor elkaar. Een herder wordt gekenmerkt door:

- Liefde voor God
- Liefde voor zichzelf (anders kan je geen liefde geven)
- Liefde voor mensen
- Liefde voor het werk waarvoor je staat

In Matteüs 7:12 lezen wij: "Behandel de mensen in alles zoals je wilt dat ze jullie behandelen". Jezus roept ons op tot naastenliefde. Hij wil dat wij onze naaste liefhebben. Wij die met Jezus verbonden zijn, mogen en kunnen op Zijn wijze en in Zijn kracht een bijdrage leveren aan het vormgeven van onze samenleving.

4. Relatie mens » milieu (natuur, economische activiteiten)

De mens moet zorgdragen (bewerken en bewaren) voor Gods schepping. De mens moet dus in opdracht van God, de schepping onderhouden (Genesis 1: 26-30 en Genesis 2:15). Wij hebben van God een verantwoordelijke taak gekregen, namelijk rentmeester te zijn in Zijn wereld. De schepping is Gods handwerk en wij moeten

haar met respect behandelen. Rentmeesterschap betekent niet dat wij de aarde in ons bezit hebben. Wij moeten voor de aarde zorgen, zonder die macht te misbruiken. In de gelijkenis van de talenten krijgen drie knechten één of meerdere talenten als hun heer weg gaat. Ze moeten hiermee doen wat zij denken dat goed is. Alle drie doen ze er iets verschillends mee. Als de heer terugkomt, roept hij zijn knechten bij zich om verantwoording af te leggen. De gelijkenis van de talenten wordt vaak gebruikt om aan te geven dat de capaciteiten die de mens van God krijgt, goed besteed moeten worden (Matteüs 25:14-30).

Het gaat om een harmonische samenwerking van de hele schepping, zodat alles en iedereen daar voordeel van heeft. We worden aangemoedigd ons te verheugen in de gaven van de aarde als teken van Gods liefde.

5. Relatie mens » zichzelf

Het gaat hierbij om de mens als uniek schepsel van God met zijn eigen individualiteit, van het individu met zijn originaliteit. Wij mogen weten dat wij geliefd zijn en ook dat wij die liefde naar God en onze medemens moeten uitdragen.

God, het hoogste wezen, de grootste Persoon, die alles gemaakt en bedacht heeft (Psalm 139), wil met ieder mens een relatie en dat maakt ieder van ons tot iemand die zeker de moeite waard is. God wil ons zien en ons een naam geven. Een ieder mag er in zijn eigenheid zijn. Jezus gaf zijn leven voor ieder mens. Ieder mens is geliefd en een parel in Gods oog.

Wij worden dus uitgenodigd om onze plek in te nemen in Gods plan met deze wereld. We mogen ons inzetten om deze wereld een plek van vrede, rust, liefde en gerechtigheid te maken. In de maatschappij waarin wij nu leven een oproep aan ons om verantwoord om te gaan met het milieu. Het probleem was (is) is dat we als mensen afstand van God namen (nemen) en Hem de plaats als onze Schepper niet meer gaven (geven). Ondanks het feit dat de mens van Hem wegging, ging God nooit weg van de mens. Hij werd zelf onderdeel van de schepping door als mens naar de aarde te komen. Hij stierf aan het kruis, zodat de relatie tussen de mens en zijn Schepper zou worden hersteld (Johannes 3:16). In Jezus zien wij dat God alles voor Zijn schepping over heeft. Wij zien Zijn liefde helemaal uitgestort. De verwondering over díe liefde brengt ons in beweging, díe trouw geeft ons kracht.

1.2 De theologische boodschap van het kruis

De theologie van het kruis (Latijn: Theologia Crucis) is een term bedacht door de theoloog Maarten Luther om te verwijzen naar theologie die het kruis poneert als de enige bron van kennis over wie God is en hoe God redt. Hij zegt dat God zich enkel openbaart in en door de gekruisigde Christus. Het staat in contrast met de theologie van de heerlijkheid (Latijn: Theologia Gloriam), die een grotere nadruk legt op de menselijke capaciteiten en de menselijke rede. Luther introduceert het begrip “theologia crucis” voor het eerst in 1518 in de Heidelberger Disputaties⁸.

De bijbelteksten Romeinen 1:18-23 en 1 Korintiërs 1:18 (het kruis als dwaasheid voor de Grieken en ergernis voor de Joden) vormen de basis voor deze theologie van het kruis. In de vroegste christenheid was men zeer sceptisch over het symbool van het kruis: het kruis werd namelijk in verband gebracht met de schandelijke dood van misdadigers. Het symbool van het kruis was voor het Griekse gloriëdenken en het Romeinse machtsdenken afschuwelijk.

Joden maakten geen onderscheid tussen een “boom” en een “kruis”. Een gehangene was van God vervloekt. Christus heeft aan het kruis de vloek Gods gedragen.

Paulus heeft in Zijn prediking niemand anders gepredikt dan Jezus Christus en de gekruisigde. Hij wees en wijst de mensen op de noodzaak van het geloof in Jezus, de gekruisigde en opgestane Heiland (1 Korintiërs 1:23-24). Deze boodschap was voor de Joden een ergernis, zij wensten namelijk een machtige koning die hen van de Romeinen zou verlossen. Zij zagen niets van waarde in deze Jezus. De Grieken vonden het maar dwaasheid dat Jezus door het kruis verlossing zou hebben aangebracht. Toch is er volgens Paulus geen andere boodschap.

Voor Luther is het kruis de plaats waar wij mensen God kunnen vinden.

In de Heidelberger Disputaties geeft Luther aan dat doordat de mens de weg naar God misbruikt heeft, de weg niet meer begaanbaar is en kan men God alleen maar kennen op de manier waarop Hij zich bekend maakt. De eeuwige God kunnen wij alleen in Christus ontmoeten.

De traditioneel theologische “betekenis” van het kruis (en opwekking) is dat Jezus' dood en opstanding de manier laat zien waarin Gods overwinning van zonde en dood tot stand komt door de gehoorzaamheid van zijn vleesgeworden Zoon die het lijden

---

⁸ <https://mjschuurman.wordpress.com/2010/04/01/martin-luther-en-zijn-theologie-van-het-kruis/>

voor anderen op zich neemt. In 1 Petrus 1:18-19 lezen wij dat christenen vrijgekocht zijn uit het zinloze leven door het kostbaar bloed van Christus. Door de dood en opstanding van Christus is er voor de wereld hoop voor de toekomst want Jezus Christus draagt de wereld in liefde en geduld. Hij geeft het leven van individuele mensen oorsprong, doel en zin. De bijzondere betekenis van de kruisdood van Jezus ligt daarin, dat Hij de mensheid representeert. Jezus die zonder zonde is, sterft als vertegenwoordiger van de mensheid.

1.2.1 Een korte exegese van enkele Bijbelteksten

1 Korintiërs 1:23-25

De kruistheologie van Paulus is een breed thema dat kernachtig wordt samengevat in 1 Korintiërs 1:23: ‘Wij verkondigen een gekruisigde Christus’.

Het thema van het Kruis van Christus wordt een essentieel element in de prediking van Paulus. De gemeenschap van Korinthe is een duidelijk voorbeeld hiervan. Ten overstaan van een Kerk waar op zorgwekkende wijze sprake was van ongeordendheden en schandalen, waar interne verdeeldheden de eenheid van het Lichaam van Christus deden scheuren, presenteert Paulus zich met de verkondiging van Christus, van de gekruisigde Christus. De Joden verlangen tekenen en de Grieken zoeken wijsheid (vers 22). Zij staan erop dat het evangelie zich moet bewijzen door respectievelijk kracht en wijsheid. De Joden vinden het kruis een “aanstoot” en de Grieken vinden het een “dwaasheid”. Ze worden erdoor geërgerd. De “aanstoot” en de “dwaasheid” van het kruis bestaan juist in het feit dat daar waar alleen maar mislukking, smart, en verslagenheid lijken te zijn, dat juist daar de kracht van de grenzeloze liefde van God aanwezig is, omdat het kruis uitdrukking is van de liefde en de liefde de ware kracht is die zich juist in deze schijnbare zwakte openbaart. Het kruis openbaart “de kracht van God” (1 Korintiërs 1:24), die verschilt van de kracht van de mens; zij openbaart immers Zijn liefde: “De dwaasheid van God is wijzer dan de mensen, en de zwakheid van God is sterker dan de mensen”(1 Korintiërs 1:25).⁹ Wat de mens als Gods dwaasheid ziet, is wijzer dan zijn wijsheid en wat hij als Gods zwakheid beschouwt, is sterker dan zijn eigen kracht. Het kruis is de grootste manifestatie van Gods wijsheid en kracht.

---

⁹<http://www.rkddocumenten.nl/rkddocs/index.php?mi=600&doc=2685>

1 Korintiërs 2:2 “Ik had mij voorgenomen u niets anders bij te brengen dan Jezus Christus, de gekruisigde”. De prediking van het kruis schiep de mogelijkheid voor de mens dat alles wat de satan in hem verricht had, weggenomen zou worden en de mens voor de gerechtigheid zou leven. Hij zou mogen getuigen: “Ik ben een rechtvaardige en door zijn striemen ben ik genezen”. De dwalende en misleide schapen zouden de weg van de waarheid vinden door de Herder te ontdekken die Zijn leven voor hen gaf. Paulus was vastbesloten geen enkele andere kennis of wijsheid te gebruiken en geen andere doctrine te prediken dan Jezus en de zegeningen die vanuit diens lijden aan het kruis ons toekomen.

In Hebreeën 12 : 2 lezen wij: “Ziende op de overste Leidsman en Voleinder des geloofs, Jezus, Die, voor de vreugde, die Hem voorgesteld was, het kruis heeft verdragen, en schande veracht, en is gezeten aan de rechterhand van de troon van God”. De beschrijving van Jezus’ dood als zoenoffer is in Hebreeën een onderdeel van de voorstelling van Jezus als hogepriester in de hemel. Zijn dood is het eenmalige, definitieve offer in de ware, hemelse tempel, waarmee de zonden weggenomen zijn. Met dit offer gaat Gods nieuwe afspraak met de mensen in. En het offer reinigt niet alleen de buitenkant, maar ook de harten van mensen, zodat ze God op de juiste wijze kunnen dienen. Want De Ware, Hemelse Hogepriester zorgt ervoor dat mensen bij God kunnen komen.

Galaten 2:20 “ Ik ben met Christus gekruisigd; en niet meer ik leef, maar Christus leeft in mij; en voor zover ik nu in het vlees leef, leef ik door het geloof in de Zoon van God, Die mij heeft liefgehad en Zichzelf voor mij heeft overgegeven”.

De apostel Paulus bedoelt hiermee: mijn oude leven, mijn oude “zelf” is met Christus gestorven, mijn nieuwe “zelf” is door Christus’ opstanding geboren. Het symbool hiervoor is de christelijke doop. Gedoopt worden is ondergedompeld worden in de (kruis-)dood van Jezus, én met Christus opstaan in een nieuw leven. Wij zijn één geworden met Hem (Romeinen 6:5). Een nieuwe identiteit die naar voren komt uit identificatie met Jezus aan het kruis is er één die ons plaatst in dezelfde verhouding tot anderen als de gekruisigde Jezus: geroepen om te dienen, om in dienst te staan van onze medemens. Als het kruis ons verwijst naar een God wiens meest essentiële kenmerk de liefde is, dan worden wij, opgeroepen tot een leven waarin wij de liefde ook tonen.

1.2.2 De theologen Stott en Prince over de betekenis van het kruis

John Stott over de betekenis van het Kruis

John Robert Walmsley Stott (Londen, 27 april 1921 – Lingfield (Surrey), 27 juli 2011) was een vooraanstaand Engels theoloog.

In zijn boek “Het kruis van Christus” (1997), oorspronkelijk getiteld “The cross of Christ”(1986) stelt Stott dat wat er door het kruis tot stand gebracht is, niet alleen maar een uitwendige ruil van een legale status is. Want degenen die hier Gods liefde zien en door de Geest met Christus verbonden worden, worden ook wat levensopvatting en karakter betreft radicaal vernieuwd. Door Zijn zoon te geven, gaf God zichzelf. Goddelijke liefde triomfeerde over goddelijke toorn door goddelijke zelfopoffering. Het kruis was hierbij gelijktijdig een daad van straf en amnestie, van gestrengheid en genade, van gerechtigheid en ontferming. De rechtvaardige liefdevolle Vader vernederde zichzelf door in zijn eniggeboren Zoon vlees, zonde en vloek voor ons te worden om ons zo te redden zonder zijn eigen karakter te compromitteren. God verzoende in Christus de wereld met zichzelf. Verzoening wil zeggen herstel van de relatie, de vernieuwing van de vriendschap, weer met elkaar in het reine komen.

Stott geeft aan dat verzoening, vrede met God, de opneming in zijn familie en toegang tot zijn aanwezigheid, getuigen van de nieuwe relatie waarin God ons gebracht heeft. Hij zegt verder dat verzoening zowel een horizontale als een vertical dimensie heeft want God heeft ons in zijn nieuwe gemeenschap zowel met elkaar als met zichzelf verzoend (Efeziërs 2:11-22). Door het kruis is de mensheid zowel met God als met elkaar verzoend. Wat God in Christus door het kruis tot stand gebracht heeft is ons behouden, zichzelf openbaren (God liet zien wie Hij is) en het kwaad overwinnen.

Christelijke gemeenschap is een gemeenschap van het kruis omdat het kruis al onze relaties radicaal veranderd heeft:

- We dienen God nu in voortdurende blijde dankbaarheid
- We kennen onszelf en geven onszelf in dienst aan de ander
- We hebben onze vijanden lief, proberen het kwaad door het goede te overwinnen
- We bezien het ingewikkelde probleem van het lijden in het licht van het kruis

Dat de invloed van het kruis op geen enkel gebied van ons denken en leven uit te sluiten is geeft Stott middels zeven bevestigingen in de brief aan de Galaten weer:

1. Het kruis en het behoud (Galaten 1:3-5). Christus heeft ons verlost van de tegenwoordige boze wereld.
2. Het kruis en de ervaring (Galaten 2:19-21). We zijn met Christus gekruisigd (middel tot heiligmaking).
3. Het kruis en de prediking (Galaten 3:1-3). We moeten de gekruisigde Christus in het openbaar de mensen voor ogen houden, opdat ze zullen zien en geloven.
4. Het kruis en de plaatsvervangende (Galaten 3:10-14). We zijn vrijgekocht van de vloek der wet.
5. Het kruis en vervolging (Galaten 5:11; 6:12).
6. Het kruis en heiliging (Galaten 5:24). We hebben onze gevallen natuur gekruisigd.
7. Het kruis en roemen (Galaten 6:14). De wereld is voor ons gekruisigd en wij voor de wereld. God verbiedt dat we ergens anders in zullen roemen.

Stott ziet het kruis als een manifestatie van Gods rechtvaardigheid, liefde, wijsheid en kracht. “We moeten het kruis niet als een nederlaag zien en de opstanding als overwinning beschouwen. Aan het kruis werd de overwinning behaald en bij de opstanding werd de overwinning onderschreven, verkondigd en gemanifesteerd” (pag 262, 265).

Derek Prince over de betekenis van het Kruis

Peter Derek Vaughan Prince (Bangalore, India, 14 augustus 1915 - Jeruzalem, 24 september 2003) was een Britse filosoof, theoloog, evangelist en voorganger. Hij was een internationaal Bijbelleraar.

In zijn boek “Het Kruis, je kunt er niet omheen” (2008), geeft Prince een aantal redenen waarom het Kruis altijd centraal moet worden gehouden in zowel de gemeente in het algemeen als in het persoonlijk leven. Hij haalt hierbij zes aspecten van het Kruis voor het voetlicht.

- Het eerste aspect is dat het Kruis staat voor een offer dat helemaal volmaakt en compleet is (Hebreeën 10:14). Het offer van Jezus maakt de volle overvloed van

Gods genade en voorziening beschikbaar. Het Kruis is de enige en complete basis waarop Gods ontferming en genade beschikbaar komt.

- Het tweede aspect: Op basis van het Kruis kunnen we de bovennatuurlijke genade ontvangen die we nodig hebben om te doen wat we volgens het Nieuwe Testament behoren te doen (Filippenzen 4:13).
- Het derde aspect: Het Kruis is de basis waarop God, door vele tekenen en wonderen, de bovennatuurlijke bevestiging geeft van zijn woord (1 Kor 2:4).
- Het vierde aspect: Door het kruis heeft Christus satan een totale, permanente en onherroepelijke nederlaag toegebracht (Kolossenzen 2:13-15 en Lucas 11:21-22).
- Het vijfde aspect: Het Kruis is de deur die toegang geeft tot het geheimenis van de verborgen wijsheid Gods (1 Kor 2).
- Het zesde aspect: Het Kruis is het uiterste bewijs van Gods liefde en het bewijs van onze waarde voor God (Johannes 15:13-14 en Romeinen 5:6-10).

Prince somt verder vijf bevrijdingen op uit de Galatenbrief waar wij door het Kruis van verlost worden:

- De tegenwoordige duistere wereld of tijd (Galaten 1:3)
- De wet (Galaten 2:19)
- Het eigen ik (Galaten 2:20)
- Het vlees (Galaten 5:24)
- De wereld in ons (Galaten 6:14)

Hij stelt dat het doel van het Kruis is ons aan het einde te brengen van al onze eigen wijsheid, eigen kracht, eigen regels en te laten zien dat die eigen regels nergens toedienen. Pas als we aan het einde zijn gekomen van ons eigen kunnen en van het zelf willen verdienen, kunnen we binnenkomen in Gods genade.

1.2.3 De mens als kruisdrager in de wereld

Voor een gekruisigde christen moet gelden:

1. “Wie Christus Jezus toebehoort, heeft zijn eigen (oude) natuur met alle hartstocht en begeerte aan het kruis geslagen.” (NBV Galaten 5:24). Wij hebben het dan o.a over hoererij, onreinheid, losbandigheid, afgoderij, toverij, ruzie, afgunst, uitbarstingen van toorn, nijd, dronkschap, maar ook roddel en kwaadsprekerij.

2. “Met Christus ben ik gekruisigd: ikzelf leef niet meer, maar Christus leeft in mij”. (NBV Galaten 2:20). Het is niet de bedoeling dat we onze eigen persoonlijkheid, dat wat ons uniek maakt, opgeven. We moeten echter waken voor het ik-gerichte, het ego-centrische in ons. Zaken als: trots, egoïsme, persoonlijke ambitie en verlangen naar positie.
3. Jezus zegt: “Ik heb op aarde uw grootheid getoond door het werk te volbrengen dat u mij opgedragen hebt”(Johannes 17:4). Dit zorgt voor ambitie om God te verheerlijken, om Jezus te navolgen. Om God grootmaken en dat door zijn wil te doen.

Één van de grote uitdagingen van het christelijk leven is onze opstelling/houding tot de wereld om ons heen, vooral in situaties waar collega's en vrienden zich niet volgens christelijke normen gedragen. Het moet dan voor ons duidelijk zijn dat Jezus de gekruisigde en opgestane Heer is en dat Zijn kruis het oordeel is over alle menselijk zoeken naar God en tevens de redding van de wereld. Hij laat zich niet opsluiten binnen de grenzen van de kerk. Hij leeft en Hij is werkzaam, midden in de godsdienstgeschiedenis van de mensen, waar Hij door Zijn Geest mensen tot zich trekt. We kunnen in onze omgang met anderen, op twee manieren in de fout gaan: Ten eerste kunnen we ons gaan afzonderen (isoleren). Door ons terug te trekken kunnen we hen juist de goddelijke invloed ontnemen. Het zou kunnen dat wij de enige "Bijbel" zijn die ze lezen. De andere fout is te assimileren, om ons net als de mensen om ons heen te gedragen. De Bijbel leert ons niet mee te gaan, maar toch flexibel en toegankelijk te zijn in ons manier van omgaan met anderen (Maleachi 3:18, 1 Korintiërs 9: 19-22).

Jezus gaf ons het voorbeeld van een evenwichtige, gebalanceerde benadering. Hij zonderde zich niet af maar assimileerde ook niet. Als gelovigen moeten wij in de wereld zijn, maar niet van de wereld. Wij moeten vasthouden aan onze identiteit en doel, maar ook een positieve invloed hebben op onze omgeving. Hierbij kan verwezen worden naar Johannes 17:16, 18 waarin staat:

“16 Ze horen niet bij de wereld, zoals ik niet bij de wereld hoor. 18 Ik zend hen naar de wereld, zoals u mij naar de wereld hebt gezonden”.

God gaat zijn ongekende gang, ook met anders-gelovigen. In Handelingen 10 lezen wij dat de Geest al lang met de “andersgelovige” Cornelius aan de gang is voordat Petrus bekeerd is tot Gods manier van liefhebben.

In Johannes 10:16 zegt Jezus:

“Maar ik heb ook nog andere schapen, die niet uit deze schaapskooi komen. Ook die moet ik hoeden, ook zij zullen naar mijn stem luisteren: dan zal er één kudde zijn, met één herder” (NBV). Met andere schapen die niet uit deze schaapskooi komen, bedoelt Jezus dat ook de mensen van buiten het volk Israël zullen gaan behoren tot die ene kudde, waar Hij de goede herder van zal zijn.

Wat zal de gelovigen uit alle heidense volken tot Jezus trekken? Waarom komen ze naar Hem toe? Omdat zij zullen horen naar Zijn stem.”Zij zullen naar mijn stem luisteren”, zegt Jezus, “en dan zullen zij één kudde worden, met één herder”. Alles draait om het horen en kennen van de stem van de Heer. Zijn schapen, Zijn kinderen, horen Zijn stem, herkennen die en volgen Hem.

Suriname is een multi-religieuze samenleving. Dit is een gegeven, een feit waar wij niet omheen kunnen. Het is de samenleving waarin wij kerk-zijn en waarin het getuigenis van het evangelie gestalte moet krijgen. Een samenleving waarin wij samen leven met anderen, samen met anders-gelovigen. We moeten met elkaar in gesprek vanuit de respectievelijke religieuze bronnen, om zo te ontdekken hoe we verantwoordelijk kunnen zijn voor de samenleving waarin we in vrede met elkaar moeten leven. Het gesprek met elkaar heft verschillen niet op, maar verheldert ze. We leren de ander in zijn anders-zijn respecteren en vertrouwen.

Hoofdstuk 2 Geschiedenis van de Evangelische Broeder Gemeente

De Evangelische Broedergemeente (oftewel Unitas Fratrum of de Herrnhutters) komt voort uit de Tsjechische Reformatie. De Herrnhutters worden ook wel Moraviërs of de Moravische broeders genoemd. Nadat Johannes Hus in 1415 (1369- 1415) op de brandstapel sterft voor zijn kritiek op de misstanden in de kerk, vormen geestverwanten in 1457 een leefgemeenschap naar oudchristelijk model in het Boheemse plaatsje Kunvald. Het is het begin van de Unitas Fratrum, de Broedergemeente, de "Oude Broeder-Uniteit".

2.1.1 De Oude Broeder-Uniteit

De Oude Broeder-Uniteit of de Unitas Fratrum. De eerste Broeders in Bohemen en Moravië trachtten in christelijke gemeenschap de Wet van Christus te vervullen, zoals zij die in het Nieuwe Testament, met name in de Bergrede (Matteüs 5) vonden. Vanwege o. m de vijandschap van de Rooms-katholieke kerk was de gemeenschap van de Broeders een martelarenkerk.

Het motto van de Oude Broeder-Uniteit verwoord door Johan Amos Comenius (1592-1670), de grootste theoloog van de Oude Broeder-Uniteit, luidt: "In de wezenlijke zaken moet er eenheid zijn, in de bijkomstige zaken mag er vrijheid zijn, maar in alles moet er liefde zijn"¹⁰. Men was zich ervan bewust dat de kerkelijke en regionale verschillen niet tot vervreemding hoeven te leiden, maar tot verrijking van elkaar.

2.1.2 De Hernieuwde Broeder-Uniteit

De Hernieuwde Broeder-Uniteit of Hernieuwde Unitas Fratrum of Evangelische Broedergemeente. De vernieuwing van de Broeder-Uniteit in de 18e eeuw is zonder de nakomelingen van de Oude Broeder-Uniteit, die als vluchtelingen naar Duitsland kwamen, niet denkbaar. Zij brachten de tradities van de Unitas Fratrum met zich mee. In 1722 zoekt een groep Moravische vluchtelingen, een rondzwervende groep die vervolgd werd in Moravië en in Bohemen, asiel op het landgoed van de Lutherse

---

¹⁰ Vollprecht, De Geschiedenis van de Evangelische Broedergemeente 1457-1760. Paramaribo, 2012, p.61

graaf Nicolaus Ludwig von Zinzendorf. Onder leiding van Zinzendorf ontstaat een nieuwe leefgemeenschap genaamd “Herrnhut” hetgeen betekent “onder des Heren hoede”. Herrnhut groeide in korte tijd uit tot een bloeiende oecumenische gemeenschap die zich de Hernieuwde Unitas Fratrum, Hernieuwde Broeder-Uniteit of Evangelische Broedergemeente noemde. De Unitas Fratrum komt opnieuw tot leven in de Hernieuwde Unitas Fratrum. Ook andere Christenen van verschillende geloofsrichtingen kwamen naar deze nieuwe nederzetting Herrnhut. Bij een avondmaalsviering in de kerk van Berthelsdorf te Herrnhut, kende de gemeente op 13 augustus 1727 een geestelijke opwekking, waardoor de gemeente na een periode van onenigheid in liefde en vrede zich opnieuw aanéén sloot en waarvan de gevolgen tot vandaag nog merkbaar zijn in grote delen van de wereld en over de hele kerk. Er werd een duurzame éénwording van de gemeente door Gods Geest bereikt.

Veel zaken waarvan wij mensen denken dat ze heel belangrijk zijn in het Christelijk geloof, zijn niet essentieel. Ze zijn nuttig en waardevol, maar niet essentieel. Voorbeeld: De aankleding van de kerk. De sacramenten, Avondmaal en doop zijn heilig omdat zij ons leiden tot geloof, liefde en hoop maar ze verliezen hun heiligheid als ze gebruikt worden om mensen te pijnigen of te vernederen. In het Nieuwe Testament zegt de apostel Paulus dat geloof, hoop en liefde de drie belangrijkste elementen (essentieel dus) van een mensenleven zijn, maar dat de liefde de grootste is, 1 Korintiërs 13:13 (Ons resten geloof, hoop en liefde, deze drie, maar de grootste daarvan is de liefde - NBV). Geloof in Bijbelse betekenis is het bezitten van een zekerheid omtrent iets, dat door Goddelijk openbaring is gegeven, een geestelijke en/of toekomstige werkelijkheid, maar die in het heden nog onzichtbaar is. We lezen in Hebréeën 13:1, “Het geloof nu is de zekerheid der dingen, die men hoopt, en het bewijs der dingen, die men niet ziet.” Of, zoals de Willibrordvertaling het weergeeft uit het Grieks: “Het geloof is een vaste grond van wat wij hopen, het overtuigt ons van de werkelijkheid van onzichtbare dingen.” Hoop in Bijbelse betekenis is het hebben van een sterke verwachting, die gegrond is op het karakter en de reputatie van God. Men heeft een goede reden om van Hem hulp, bijstand, redding of uitzicht op een goede ontwikkeling te verwachten. Het mooiste in dit leven zal echter niet zonder de zelfopofferende liefde bereikt kunnen worden. De liefde is het grootste, want God zelf is liefde. Niets gaat hoger of dieper dan de liefde die God in Christus heeft geopenbaard. Het is erg belangrijk om dat als Christenen te belijden en te beleven.

2.2 De kruistheologie van Zinzendorf

Nicolaus Ludwig Graaf von Zinzendorf (1700-1760) werd op 26 mei 1700 geboren te Dresden. Hij werd door zijn grootmoeder opgevoed en ontving zijn eerste religieuze vorming in de lutherse huisgemeente van zijn grootmoeder. Het schilderij *Ecce Homo* (Zie de Mens) in een museum in Düsseldorf van Dominico Feti waarop Christus wordt afgebeeld met de doornenkroon met het onderschrift: “Dit deed ik voor U; wat doet gij voor Mij?”, zorgde voor een keerpunt in het leven van Zinzendorf. Het trof hem tot in het diepst van zijn hart. Deze vraag doorpriemde zijn hart en hield hem hierna voortdurend bezig. Het was zijn begeerte om als prediker van Gods liefde in de breedte van de wereld te staan, in gemeenschap met allen die dezelfde liefde kenden, tot wat voor kerk of groep zij ook behoorden. Zielen winnen voor Christus en het Evangelie was zijn passie.

¹¹

Ecce Homo (Zie de Mens): Dominico Feti

Het onderschrift in het Latijns:

Ego pro te haec passus sum

Tu vero quid fecisti pro me

---

¹¹ <http://zinzendorf.com/pages/index.php?id=ecce-homo>

Het ging bij Zinzendorf om de persoonlijke ontmoeting met Christus, “de Gekruisigde als de Heiland”. Zinzendorfs denken was:

- de liefde van en voor Christus,
- de beklemtoning van Jezus' dood aan het kruis en zijn verzoenende bloed,
- de beklemtoning van de genade Gods.

Zinzendorf denken vindt zijn grondslag in de kruistheologie van Luther. Zinzendorf plaatste het verhaal van Jezus' leven, en met name van Zijn lijden en sterven, op de voorgrond. De verkondiging van het evangelie moest voor hem beginnen met de menswording van God, namelijk Jezus Christus, de kruisdood en het heil. Voor Zinzendorf is de kerk een levensgemeenschap met Jezus Christus die Heer is van de Gemeente (Christocentrisch = Christus als middelpunt). Voor een verlost en geheiligd leven is een persoonlijke ontmoeting met Christus onmisbaar. De gekruisigde Heiland, Jezus Christus moet gezien worden als de diepste openbaring van God. Zinzendorf legt de nadruk op de verzoening tussen God en mens door de kruisdood van Jezus Christus (door het lijden en sterven van Christus). Het kruis was het centrale thema (Theologia Crucis = theologie die begint bij het kruis van Jezus Christus). De Bijbel is voor hem niet de enige bron van openbaring en de kerk is niet de enige plaats, waar men het woord van God kan horen. God openbaart zich ook in het hart van ieder mens¹².

Toen Zinzendorf in 1722 in contact kwam met Christiaan David, een eenvoudige timmerman, werd de weg voor hem geopend om aan zijn idealen gestalte te geven. Christiaan David behoorde tot de vervolgde Moravische Broeders, die in hun vaderland Bohemen geen veilige thuishaven meer hadden maar gevlucht waren. Hij vroeg Zinzendorf of hij zich over een groep van geloofsgenoten wilde ontfermen. Op 17 juni 1722 velde David de eerste boom die plaats moest maken voor het eerste huis van Herrnhut ("onder Gods hoede"). Zo ontstond een nieuw dorp dat bij Berthelsdorf plaats moest bieden aan honderden gelovigen van verschillende achtergrond. Deze mensen, gedreven door de liefde van Christus, vormden een gemeente, vrij van kerkelijke gebondenheid.

Voor Zinzendorf moest het geestelijke leven vooral gedragen zijn door een innige band met God en Christus. Zinzendorf en de Herrnhutters paktten op wat de gevestigde kerken over het algemeen lieten liggen. De broeders waren vervuld door

---

¹² Mingoen, U., Vollprecht, F. en Raalte van W. Het visioen van Herrnhut de wereld in. Overwegingen bij de viering in Suriname van Zinzendorfs 300e geboortedag. Paramaribo, 2004, p.56-57

Gods Geest en getuigden van de liefde van Christus. Zij hadden een niet te verzadigen drang om te evangeliseren. De kracht van Herrnhut bestond hierin dat men elkaar als broeders en zusters in Christus aanvaardde, ongeacht de kerkelijke achtergrond. De basis waarop men elkaar vond, was de liefde tot Christus en het Woord van God. Deze liefde overschreed niet alleen kerkgrenzen, maar was internationaal bepaald. Kinderlijk geloof was het kenmerk van de Herrnhutter gemeenschap. Men ging niet bij 'vlees en bloed' te rade, maar wijdde zich geheel toe aan haar God.

De broederliefde speelt een hoofdrol in Zinzendorf's waardensysteem. Het is de voorwaarde om met alle leden het lichaam van Christus te kunnen vormen. Waar broederliefde ontbreekt, kan Christus niet zijn. De broederliefde en de vreugde die er mee gepaard gaat moet een uitnodigende en bekerende werking op de onbekeerden hebben. Wanneer de kinderen Gods hun wederzijdse broederliefde en daardoor de liefde en nabijheid van God voelen, valt hun het leven licht, ook temidden van moeilijke levenssituaties.

Zinzendorf wist het hele leven van zijn gemeente, overeenkomstig zijn Christocentrisch geloof vorm te geven. Alles was op Christus ingesteld. Het gaat hem bovenal om de gemeenschap van de hele gemeente met de Heiland. In de zangdiensten, vieringen en bij belangrijke momenten in het leven staat het voorbeeld en de steun van Christus centraal. Het avondmaal is een gedachtenismaal, totdat Hij komt. Het is alles nog in afwachting onder het kruis.

2.3 Het zendingswerk in Suriname

Zinzendorf had als kind al een bijzondere belangstelling voor het zendingswerk. In 1731 ontmoette hij aan het hof van de Deense koning een zwarte kamerdienaar die hem over het verschrikkelijke lot van de slaven op het Caraïbische eiland St. Thomas vertelde. Zinzendorf berichtte de gemeente Herrnhut hierover. In 1732 werden de eerste twee zendelingen vanuit Herrnhut naar St. Thomas uitgezonden. Één van de basisgedachten van Zinzendorf's zendingstheologie is dat hij ervan overtuigd was van God's bezig zijn met mensen, voordat zij over het evangelie horen.

In Nederland had Zinzendorf veel over de Indianen en Negers in Suriname gehoord.¹³ Na onderhandelingen tussen Spangenberg (een waardevolle medewerker en later opvolger van Zinzendorf¹⁴) en de “Surinaamse Sociëteit” kregen de Herrnhutters in december 1734 toestemming voor het zendingswerk in Suriname. De eerste drie broeders verlieten Herrnhut op 07 augustus 1735 en kwamen op 20 december 1735 bij Fort Zeelandia aan. Het waren de broeders Georg Piesch, Georg Berwig en Heinrich Christof von Larisch. De zendelingen kregen van Zinzendorf de opdracht om “ na te gaan, of er onder de Indianen en Negers iemand voor de Heiland te winnen is”¹⁵. De zendelingen hebben zich ingezet om eerstelingen voor de Heer (het Lam) te winnen die door woord en wandel, onder hun eigen mensen het Evangelie zouden moeten uitdragen. De inspanning van de Herrnhutters ging gepaard met zware ontberingen. Ze werden door ziekte en sterfgevallen geteisterd, maar ook financiële problemen en een vijandige houding van de blanke bevolking. Honderden van deze Herrnhutter-zendelingen zijn op het zendingsveld door ziekten en andere ontberingen gestorven.

In 1735 ving men aan met de zending onder de Indianen. De Sociëteit van Suriname, eigenaar van de kolonie, verbood zending onder de zwarte slaven op de plantages. Vanaf 1765 was men actief onder de Marrons, de Afro-Surinamers die als slaven uit de plantages ontsnapt waren en zich in het oerwoud gevestigd hadden.¹⁶

Op 06 januari 1771 werd de eerste vrije neger, genaamd Johannes Arabini, gedoopt door Christoffel Kersten. Arabini was het opperhoofd van de Saramaccaners. Op 21 juli 1776 werd de eerste Neger slaaf, Christiaan Cupido, gedoopt eveneens door Christoffel Kersten en op 31 mei 1778 is de eerste kerk in Suriname, de Grote Stadskerk, ingewijd door Christoffel Kersten.

Vanuit het oogpunt van de zendelingen waren de inspanningen tot 1830 niet succesvol. Het einde van de slavenhandel en smokkel dwong de koloniale autoriteiten vanaf 1820 de regelgeving met betrekking tot de slaven te herzien ten einde het sterftcijfer onder de slaven te verminderen en de natuurlijke groei van de slavenbevolking te waarborgen. Tussen 1830 en 1863, het jaar van de afschaffing van

---

¹³ Vollprecht, A. en Zamuel, H.(red.) Op zoek naar eerstelingen voor het Lam. Paramaribo, 2011, p.11

¹⁴ Vollprecht, De Geschiedenis van de Evangelische Broedergemeente 1457-1760. Paramaribo, 2012, p.237

¹⁵ Vollprecht, A. en Zamuel, H.(red.) Op zoek naar eerstelingen voor het Lam. Paramaribo, 2011, p.14

¹⁶ <http://resources.huylens.knaw.nl/zendingoverzeesekerken/RepertoriumVanNederlandseZendings-EnMissie-archieven1800-1960/gids/organisatie/1142451710>

de slavernij, kende de kerk van de Moravische Broeders een enorme toename van het aantal leden van ± 3.500 naar ± 27.500.

Onderwijs heeft altijd een belangrijke rol gespeeld in de ideologie van de broeders. Na de afschaffing van slavernij maakten de broeders gebruik van de mogelijkheden. Een aantal leraren werd verder opgeleid tot evangelisten. In 1902 werd de eerste Surinamer, R.E.C.Doth, als predikant geordend en in november 1902 werd een theologische school opgericht. Vanaf het begin van de 19e eeuw verschijnen er in Suriname boeken, geschreven in het Sranan Tongo, die gedrukt werden door de Herrnhutters (veelal in Duitsland) voor de bekering van slaven en het geven van taalonderwijs. De vroege Bijbelvertalingen in het z.g. 'Neger-engels' zijn van grote betekenis geweest voor de ontwikkeling van het Sranan Tongo. Deze teksten vormden de eerste gedrukte teksten die het 'gewone' Surinaamse volk in haar eigen taal onder ogen kreeg.

Afbeelding:

“Een klein leerboekje voor de negers van Suriname”. Het A.B.C.-boekje was een leerboekje voor het onderwijs aan de slaven door de zendelingen van de Evangelische Broeder Gemeente (Herrnhutters), geschreven in het Sranantongo. Het boekje kwam voor het eerst uit in 1832 en zou vele herdrukken beleven. In 1844 kwamen er scholen voor slaven, (die voor die tijd geen onderwijs mochten volgen), en de voertaal op die scholen was Sranan.¹⁷

---

¹⁷ <http://dpc.uba.uva.nl/Herrnhutters>

Ook onder de verschillende bevolkingsgroepen, die in de loop van de negentiende eeuw (na de afschaffing van de slavernij) naar Suriname werden overgebracht is er zendingswerk verricht. De Herrnhutter zending zette gespecialiseerde krachten in voor het zendingswerk onder deze bevolkingsgroepen. Dit vanwege de taal die deze groepen spraken. De zending onder de Hindostanen ving aan in 1901, onder de Javanen in 1909 en de Chinese zending in 1947. Zinzendorf gaf de zendelingen de opdracht, ruimte te geven aan de diversiteit van culturen. De zendelingen werden gewaarschuwd om niet de Europese cultuur op te dringen maar om aansluiting te vinden bij de cultuur van de mensen.

De betekenis van het kruis bij de zending:

De geschiedenis vertelt ons dat Zinzendorf op een dag in Düsseldorf voor een schilderij stond, waarop de gekruisigde Christus werd afgebeeld. Het beeld dat hij daar zag, greep hem aan, toen hij de tekst las onder het schilderij: “Dit deed Ik voor jou, wat doe jij voor Mij?” Zinzendorf gaf zijn hele leven in handen van God en bracht de woorden van Jezus in praktijk. “Zo iemand achter Mij wil komen, die verloochene zichzelf, en neme zijn kruis dagelijks op en volg Mij (Lukas. 9:23)”. Vanuit zijn bediening ontstonden de Herrnhutters, een gemeenschap van broeders en zusters die hun leven aan de Here hadden gegeven. Zij gingen uit in de wereld om de boodschap van Gods genade te verkondigen. De zendelingen waren overtuigd van het doel en de kostbaarheid van het kruis en dat zij hun leven te danken hadden aan Christus’ dood. Door Zijn liefde aangegrepen hadden zij geen andere keus dan voor Hem te leven. De theologie van het kruis is een stimulans voor de zending, het zorgt voor inzet van de zending.

Stott (1997, pg 325-327) noemt de Herrnhutters als voorbeeld van een christelijke gemeenschap dat geheel door het kruis gestimuleerd wordt. Hij verwijst hierbij naar het boek van A.J.Lewis, Zinzendorf: The Ecumenical Pioneer. A study in the Moravian contribution to Christian mission and unity (1962) . Hij schrijft dat de Moraviërs (Herrnhutters) er de nadruk oplegden dat het Christendom een godsdienst van het kruis en het hart was. Grote aandacht werd besteed aan de christelijke eenheid en het Lam was daar de basis voor want allen die Jezus als het Lam Gods erkennen zijn één. Ze waren een vierende gemeenschap, hielden van zingen in hun diensten en alle aandacht viel op de gekruisigde Christus. Hij schrijft verder dat ze zich te veel

bezig hielden met de wonden en het bloed van Jezus maar tegelijkertijd de opstanding nooit vergaten. De nadruk die ze op het kruis legden, bracht hen tot echte nederigheid en verootmoediging, maar ook tot een sterke heilszekerheid en een standvastig vertrouwen op God. Gesteld wordt dat de Moraviërs het meest bekend zijn om hun zendingsijver. Door het kruis gestimuleerd tot zelfopofferende liefde. Zinzendorf leerde dat de heidenen wel weten dat er een God is, maar dat ze de Heiland moeten leren kennen die voor ze stierf. Hij drong aan dat ze over het Lam Gods verteld werd. Bij Zinzendorf en zijn gemeenschap draaide alles om de “kroning van het Lam Gods”¹⁸.

De overdracht van de boodschap in Suriname:

De theologische boodschap van het kruis hebben de zendelingen in Suriname gebracht/overgedragen door o.m hun leefwijze, in de gezangen en de liturgie. Het lijden wordt ondergaan als in navolging van Christus (Saka Fasi). Het lijden van Christus wordt in veel van de gezangen bezongen die we o.m terugvinden in de Nederlandse Zeisterbundel, het Gezangboek van de EBG en de Singiboekoe. In de liederen die Zinzendorf en de zijnen schreven wordt op innige toon het verzoenende lijden en sterven van Christus bezongen. Vreugde en blijdschap vanwege de vrije genade door Christus zijn reden waarom er in de liederen ook zoveel aandacht geschonken wordt aan lofprijzing en aanbidding.

Er wordt een extra accent gelegd op de lijdensgeschiedenis, de Lijdensweek (Pina Wiki) en Goede Vrijdag. Vanouds is de lijdensweek (ook wel stille week genoemd) de week tussen Palmzondag en Pasen, in de Broedergemeente een week van bezinning, gebed en evangelielezing. Op Witte Donderdag wordt het Heilig Avondmaal gevierd en op Goede Vrijdag de stervensuurdienst. Bij de Herrnhutters (EBG-ers) is Goede Vrijdag heel belangrijk. Opgevoed met de Herrnhutter traditie, gaan op Goede Vrijdag zelfs zij die niet naar de kerk gaan (“Dede Anitri” genoemd), wel naar de kerk. Op goede vrijdag is de kerk vol, want dan gaat men Jezus begraven.

---

¹⁸ Stott, J. R.W. Het kruis van Christus. Apeldoorn, 1997, p.327

Afbeelding :

Het boekje “Da Tori Vo Pina-wiki Vo Wi Masra En Helpiman Jesus Kristus: Nanga Da Tori Vo Paaska Nanga Di Vo Hemelvaart”. Stuttgart: J. F. Steinkopf, 1841.

Het eerste couplet van gezang 277 uit het gezangboek der Evangelische

Broedergemeente Suriname luidt als volgt:

Kruisgemeente, kom, breng Gods woord alom!

Predik Heidenen en Joden,

Gods vertroosting in hun noden!

Roep met luider stem

*Jafet, Cham en Sem!*¹⁹

De tekst van dit gezang spreekt voor zich. De oproep tot zending en evangelisatie is in dit gezang heel goed verwoord.

Critici en nationalisten hebben vragen als het gaat om het accent dat gelegd is door de zendelingen bij het brengen van de boodschap van het kruis voor de slaven.

Wat voor invloed had de boodschap van het kruis op de slaven? Klonk er bevrijding in of was het een boodschap van “hori pasensi”? Nu lijden en later bevrijding?

Gingen de kolonisators er vanuit dat kerstening zou leiden tot minder weerstand onder de slaven?

---

¹⁹Sem, Cham en Jafet zijn de zonen van Noach. Van hen stammen de verschillende volken af die zich na de zondvloed over de aarde hebben verspreid (Genesis 9:18-19).

De zendelingen moesten van de autoriteiten aan bepaalde voorwaarden voldoen om toegang te krijgen tot een land. Dat kan een reden geweest zijn dat de zendelingen weerhouden heeft hun stem te verheffen tegen het kwaad van de slavernij. Een uitzondering vormen Dominee Kals (1733) en dominee Tank (1848) die harde woorden over kerk en maatschappij gebruikt hebben. Echter zonder succes.

Dominee Kals werd vrijwel direct na zijn aankomst uit Suriname uit zijn functie ontheven en keerde niet terug naar Suriname.

Dominee Otto Tank die in 1848 in Nederland door middel van een circulaire protesteerde tegen de harde behandeling van de slaven in Suriname werd zo gevaarlijk en onaanvaardbaar geacht dat hij na zijn verlof niet naar Suriname terug kon gaan. De zendelingen hielden hun gemeenteleden steeds voor dat zij zich aan deze door God beschikte situatie moesten onderwerpen.²⁰

---

²⁰ J. Van Raalte , Wereld en zending , 12e jaargang 1983/nummer 3 pag.215

Hoofdstuk 3 De belevenis van het kruis nu

De Evangelische Broedergemeente wenst een gemeente te zijn, die gekenmerkt wordt door een grote openheid. Ze wil een gemeenschap vormen van broeders en zusters met allen die Christus als Heer en Heiland aanvaarden. Herrnhut is als gemeenschap voortgekomen uit mensen van verschillende denominaties. Volgens van Zinzendorf zal de persoonlijke ontmoeting met Christus vanzelf tot een nieuw leven leiden.

Bij de Evangelische Broedergemeente in Suriname (EBGS) treft men dan ook predikanten en andere medewerkers van o.m. de Hervormde en de Lutherse gemeente. In de kerkbode van zondag 19 april 2015 lezen wij dat in de vergadering van het Provinciaal Bestuur op 10 en 11 april 2015 er uitgebreid gesproken is over het uitnodigen van predikers buiten de EBG en hieruit voortvloeiend wordt aan personen of gemeenten de mogelijkheid geboden tot opgave van predikers buiten de EBG om voor te gaan in bijeenkomsten van de EBGS.

In het kerkzegel van de Broedergemeente komt de belangrijkheid van het Lam tot uiting. Rondom het Lam Gods met het overwinningsvaandel staat geschreven: “Vicit Agnus noster, cum sequamur, ons Lam heeft overwonnen, laten wij Het volgen”²¹.

Binnen de Evangelische Broedergemeente bezingt men de overwinning van het Lam, ons Lam, onze Oudste en Hoofd der gemeente. De liturgie staat in het teken van het visioen uit de Openbaring van Johannes en is dus gericht op de eindopenbaring. Het sinds 1731 verschijnende dagtekstenboekje (waarin voor iedere dag van het jaar Bijbelteksten en liederen ter overdenking zijn opgenomen) is een Bijbels dagboek geworden. Het verbindt christenen in veel kerken en landen met elkaar. De geloofsbelijdenis van de Broedergemeente als zingende gemeente komt tot uitdrukking in haar gezangboek dat rijk van inhoud is. Er is een nauwe band tussen gezangboek en Bijbel. “Het gezangboek is een antwoord op de Bijbel, echo en voortzetting daarvan. Uit de Bijbel ziet men, hoe God tot de mensen spreekt, en uit het gezangboek hoe de mensen met God spreken”²².

---

²¹ Lutjeharms, W Dr. De Liturgie der Evangelische Broedergemeente. Zeist, 1981 pag 27

²² Lutjeharms, W Dr. De Liturgie der Evangelische Broedergemeente. Zeist, 1981 pag 7

3.1 De beleving van het kruis binnen de EBG

Het zingen is in de beleving van de EBG-ers een antwoord op het Woord van de Heer. Het verzoenende lijden en sterven van Christus wordt veel bezongen binnen de EBG. De leer van de Evangelische Broeder Gemeente is voor een belangrijk deel te vinden in de liederen. Het bekende gezangboek en de feestbundel der EBG zijn het bewijs hiervan. Ook heeft de Broedergemeente in Suriname een eigen "singi boekoe" met Surinaamse teksten op Duitse melodieën uit de traditie van de Herrnhutters. Dat er extra accent wordt gelegd op de lijdensgeschiedenis kan o.m. gestaafd worden met het navolgende:

- In het gezangboek der EBG vinden we voor de lijdensstijd de gezangen 111 tot en met 141 (een totaal van 32 gezangen) en voor Pasen, de opstanding, de gezangen 142 tot en met 160 (een totaal van 19 gezangen).

Daarnaast vinden wij in het gezangboek nog vele gezangen over het kruis en/of het lam geslacht. Een opsomming van enkele van de gezangen uit het gezangboek der EBG waarin het kruis en/of lam bezongen wordt : 42, 46, 277, 346, 348, 352*, 354*, 355, 356, 366, 370, 371, 372, 435, 436, 438, 448, 462, 469, 488, 524 en 560.

* Naar N. L. von Zinzendorf 1700-1760

- In de singiboekoe is het extra accent veel duidelijker:
De lijdensstijd (Vo da pina en dede en beri vo wi Masra Jezus Kristus), de gezangen 98 tot en met 150 (een totaal van 53 gezangen)
De opstanding (Fa Kristus hopo baka komopo na ini grebi), de gezangen 151 tot en met 169 (een totaal van 19 gezangen)

Ter illustratie de teksten van een vijf-tal gezangen:

Uit het gezangboek der EBG:

Gezang 435 Wijze 184a.

Alleen door 't kruis kunt g'overwinnen. Slechts daar verliest gij 't eigen ik. Daar kunt gij 't kwade in u doden / en blijven buiten satans strik. Wie dagelijks aan 't kruis wil sterven, zich dagelijks wil ten offer wij'n, die zal de vijand weg doen vluchten / en meer dan overwinnaar zijn.

Gezang 469 Wijze 164. (couplet 1 en 4)

1. *Hoe wordt de dag vol zaligheid / en vreugdevol ons leven, als ons, op Gods genadetijd, de zonde wordt vergeven! Wij richten hart en oog / vol dank naar 't kruis omhoog, waar Jezus Christus voor ons stierf/ en 't leven door zijn dood verwierf.*
4. *O weldaad, onuitspreeklijk groot, waarin de ziel mag roemen! Zij is verzoend door Jezus dood; geen wet kan haar verdoemen. Gena is, dat zij leeft! Genade, wat zij heeft! En die gena door 's Heilands kruis / baant haar de weg naar 't Vaderhuis.*

Gezang 488 Wijze 160.

1. *Gods kind kan zonder kruis niet zijn. Wil u dan niet bedroeven, als onze God met smart en pijn / de zijnen komt beproeven! Hij zendt zijn kind, dat Hij bemint, juist door de beproeving zegen. Hoe diep zijn ' Heren wegen!*
2. *Gods kind kan zonder kruis niet zijn. Het wordt door God gezonden. Treft ons dan leed en ramp en pijn, een Vader slaat die wonden. Zijn liefde kan / niets anders, dan / wat heilzaam is, ons zenden. O, dat wij /t steeds erkennen!*
3. *Ook ik kan zonder kruis niet zijn. Wat God zendt, wil ik dragen. Mijn trouwe Vader zendt die pijn; het zijn maar korte plagen. Straks wordt het dag, en hoopvol mag / het harte zich verblijden. Ik wil met Christus lijden.*

Uit de Singi boekoe:

Gezang 113 Wijze 218.

1. *Mi zondoe, Masra, dem ben meki Wan trobi-wroko troe gi joe.
Hoepee wan trawan, di so bigi, Di lobbi poti zondaar so?
Da strafoe, di mi ben verdieni, Da nootoe, di mi de na ini,
Joe teki ala, poeloe krin.. Wan hebi pijn, wan pinadede
Joe doro vo mi zondaar hede, Vo mi komopo na da sjem.*
2. *Now dem, di djeme vo dem zonden, Kan finni ruste vo dem ziel;
Na Jezus kruis en na dem wonden Dem kan go kibri aladei.
Now Gado kisi hem satsfaksi, Da paiman, disi hem ben haksi,
Wi Masra Jezus pai kaba. Hem de wi Borgoe en wi Datra,
hem broedoe de da dresiwatra, Di helpi ala sikiman.*

Gezang 130 Wijze 83.

1. *Wi de go na Golgata
Na wi Jezus, na hem kruisi; Dapee wi go loekoe si,
Sani pasa vo wi hede; Ke, da lobbi dangra mi!
Gado srefi pai vo wi.*
2. *O da paiman bigi troe, Disi Jezus gi vo zondaar;
Ala soema ogridoe Tjari hem na kruisi janda,
Di vo mi en di vo joe Dati hem ben fili toe.*
3. *Hopo hesi, kom dan toe, Di joe jeri so wan tori!
Libi da prefoeroedoe, Disi tee tidei joe sori;
Kom dan! Masra kali joe! Da vo joe a dede toe.*

3.2 De diversiteit van belevenis in de verschillende etnische gemeentes

De EBGs bestaat uit verschillende etnische gemeentes die samen de EBGs uitmaken. Binnen dit onderzoek zullen we de belevenis binnen de Creoolse en Javaanse gemeente wat nader bekijken.

De Creoolse gemeente der EBGs

Met de Creoolse gemeente binnen de EBGs worden ook de gemengden meegerekend. De meeste EBG-ers in Suriname behoren tot de Creoolse bevolkingsgroep. Daardoor maakt de EBGs de indruk een Creoolse aangelegenheid te zijn waar zich een klein aantal mensen uit de andere etnische groepen bij aangesloten heeft.

Naast de zending onder de plantageslaven en de weggelopen slaven is ook in Paramaribo zendingswerk verricht onder de uit Afrika gehaalde krachten en hun nakomelingen. De bekering tot het christendom hield in dat men bepaalde Afrikaanse gebruiken moest loslaten. De Afro-Surinaamse religieuze vormen werden door de zendelingen als “magisch” en “duivels” ervaren en dan ook afgewezen. Dit heeft er echter niet in geresulteerd dat al de mensen, eenmaal Christen geworden het eigene naast zich hebben gelegd. Het eigene van henzelf, waarin alles van Afrikaanse

afkomst samengebracht kan worden, ging men kulturu noemen. Christus wordt geaccepteerd als te zijn één van de vele goden. Dit vanwege hun religie van meergoden waarbij het nuttig is om alle goede goden te aanbidden. Onderstaand een gedicht van Trefossa (Henny de Ziel) over het kruis dat voor zich spreekt:

Kruis en Kalebas.

*Hij had gehoord over aartsvaders
en van Jezus.
Hij had meegevoeld hoe schrijnend diep
de dood was van de beste mens,
voor allen: ook voor hem.*

Toen werd hij ziek.

*Hij nam een nieuwe kalebas met water
en op het achtererf sprak hij zeer stille woorden,
terwijl het vocht geplengd werd in devotie:
O moeder van de grond
misschien heb ik uw naam geschonden,
puur regenwater offer ik aan U,
wilt ik ook rein wil zijn.'*

Toen ging hij zijn masanga binnen.

*Die avond spreidde hij voldaan
zijn slaapmat op de vloer
en dacht nog even aan de ander,
die koortste aan een kruis.²³*

Mogelijk vanwege de Herrnhutter opvoeding is op te merken dat de Creolen binnen de EBGs vrij traditioneel zijn. Als voorbeeld kan genoemd worden de kledingvoorschriften (witte kleding bij speciale gelegenheden, hoofddekse) alsook de inrichting/aankleding van de kerk.

---

²³ Jap a Joe, Tussen kruis en kalebas, 1993 Inleiding

De Javaanse gemeente der EBGs

De Javaanse gemeente vormt de tweede grote groep binnen de EBGs. De geschiedenis van de "Surinaamse Javanen" begint op 9 augustus 1890, toen de eerste immigranten voet aan wal zetten op Surinaamse bodem. Na een verblijf op Java om de taal te leren, begint de zendeling Bielke in 1909 met de zending onder de Javanen. Hij had zich eerst in Indonesië voorbereid om het werk onder de Javanen te verrichten. Bielke bracht de tradities van de Hervormde en Gereformeerde kerk mee naar Suriname. Hij vestigde zich te Leliëndaal in het district Commewijne en begon daar in 1918 met een kindertehuis. De eerste aanzet kwam van het Gouvernement, toen deze aan Bielke vroeg om enkele weeskinderen van Javaanse afkomst op te nemen.

Zendeling Bielke en vrouw met de kleine Javaanse Christengemeente omstreeks 1914²⁴

Waar de Creoolse gemeente haar richtlijnen rechtstreeks van de Herrnhutter zendingen ontvangen hebben, werd het Woord bij de andere etnische gemeentes waaronder de Javaanse gemeente door de Gereformeerde, de Hervormde en de Lutherse kerk gebracht. Ze hadden hun eigen regels en bestuur maar behoorden wel bij de Broedergemeente (Wongsodikromo-Flier, 2009).

“Wanneer een Javaan losgerukt was uit de mystieke wereld van het Javanisme, brak hij totaal met het offeren aan goden en geesten”(Wongsodikromo-Flier, 2009, pg 79). Net als bij de Creoolse gemeente waar er liederen in het SrananTongo vertaald zijn, heeft de Javaanse gemeente ook eigen vertaalde liederen. Ter illustratie een drie-tal (gedeeltelijk) vertaalde liederen met betrekking tot hetgeen zich aan het kruis voltrok:

---

²⁴ <http://dpc.uba.uva.nl/cgi/i/image/image-Herrnhutters>

JDH 72

1. *Srana mandeng ing salib tyang dosa gesang,/ tinebus sagung dosanira,/ dé Tjempéné Allah kang sinalib ngrembat/ ngésahaken duraka kita./ .... Daweg, dèn pandeng!/ Srana mandeng ing salib tyang dosa gesang,/ tinebus sagung dosanira.*
2. *Door een blik op het kruis, is er leven en heil./ Is er leven voor u en voor mij./ Zie gelovig op Hem, wordt behouden en leef./ Want verlossing biedt Jezus u vrij!*

Koor:

Zie, zie, zie en leef./ Door een blik op het kruis is er leven en heil./ Is er leven voor u en voor mij.

3. *Napa ta damelé Gusti Jesus seda;/ jèn datan ngruwat dosa dika?/ Napa ta damelé nombokaken rahnja,/ jèn datan mbirat nadjis kita? .... Daweg, den .... (saladjengipun)*
4. *Neem nu aan in 't geloof en met vreugde het heil./ Neem het leven dat Jezus u geeft./ Wees verzekerd, dat nimmer de dood u meer treft./ Daar de Heer uw Gerechtigheid leeft....*

JDH 175

1. *Ing Golgota, ing Golgota, Dosa kula linebur,
Mila mangké gesang kula Bingah, ajem alipur.
Rahing Gusti winutahken, Pangluwaran pinaringken.
Ing Golgota, ing Golgota, Dosa kula linebur.*
2. *Op Golgota, op Golgata, Daar moest de Heiland lijden,
Om 't afgedwaalde mensenkind van zonden te bevrijden.
Mijn Jezus stierf daar aan het kruis, Ontsloot daardoor mij 't Vaderhuis.
Op Golgota, op Golgata, Daar moest de Heiland lijden.*
3. *Ing Golgota, ing Golgota, Gusti Jesus sinalib.
Kang karebat luwur kula, Saking bandaning iblis.
Siksa kula dipun rembat, Kula luwar saking laknat.
Ing Golgota, ing Golgota, Gusti Jesus sinalib.*

JDH 538

1. *Uwal sing laknat, iba begdjaku! / Gusti wus seda, mbirat dosaku, / temah luwar sing paukuman, / dennja ngluwar babar pisan ... Babar pisan dènnja nulungi, / babar pisan dènnja ngrampungji. / Rumaketa ing pamentangan, / mesti luwar babar pisan.*
2. *Vrij van de wet, o vreugdevol leven! Niet meer aan Horeb vrezen en beven, / maar bij het kruis, daar schenkt Hij gena, / Prijst Jezus bloed, Halleluja!*

Koor:

*Eens voor al, uw Heiland belooft het; Eens voor al, o zondaars geloof het;
Klemt u aan 't kruis hoe diep ook uw val, / Jezus verlost u eens voor al.*

3. *Saiki kita pada merdeka, / Gusti wus nanggél ing slamet kita, / linuputken sing karusakan, / sinutjekken babar pisa ... Babar pisan (saladjengipun).*
4. *Kunnen wij thans in zonden gaan leven, / Nu Jezus bloed ons 't al heeft vergeven? Neen, dat zij verr' want wie Hem gelooft, / Volgt Hem getrouw als Heer en Hoofd*
....

Javaanse evangelisten traden vaak op als tussenpersoon tussen de zendelingen en de Javanen. Niti Pawiro is de eerste Javaanse evangelist onder de Javanen in Suriname geweest. De eerste Javaanse predikant in Suriname was Dominee Soekoer Mingoen. Aansluiting van de Javaan bij de EBGs heeft de schijn op zich geladen identiek te zijn met de aanvaarding van de manier van leven van de Creoolse bevolkingsgroep. In elk geval in de ogen van de Javaan die geen EBG-er is. Dit omdat men de EBGs ziet als een Creoolse kerk, maar het is geen Creoolse kerk.

De meeste Javaanse gemeenten hebben een Javaanse naam:

- ❖ Duta Watjana (Wicherstraat - Paramaribo) betekenis: Ambassadeur van God
- ❖ Wisma Asih (Londenstraat - Paramaribo) betekenis: Huis van Genade
- ❖ Widji Trisna (Leliëndaal - Commewijne) betekenis: Het Zaad der Liefde
- ❖ Setya Watjana (Domburg - Wanica) betekenis: Het Woord der Waarheid
- ❖ Tirta Rahardja (Wageningen - Nickerie) betekenis: Het Levend Water
- ❖ Griya Suci (Tamanredjo - Commewijne) betekenis: Heilig Huis

Javaanse gemeenteleden binnen de EBGs gaan tijdens speciale diensten graag gekleed in culturele klederdracht.

Foto: Inwijding nieuwbouw "Griya Suci" der EBGs, Tamanredjo op 13 december 2009²⁵

Als we de diverse etnische groepen en hun belevnis binnen de EBGs bekijken zien wij een éénheid in verscheidenheid. Één in het geloof in Christus als Heer en Heiland, divers in belevnis vanwege o.m onze culturele achtergrond.

---

²⁵ foto: Wilco Salam Karijodiwirjo

Hoofdstuk 4 Afstudeerproject

Om een beeld te krijgen van de kennis met betrekking tot de theologische boodschap van het kruis en de toepassing ervan in het dagelijks leven (het gezinsleven, in de gemeente, tussen familie en vrienden, op de werkplek), is er o.m een enquête gehouden onder de gemeenteleden van zes gemeenten der EBGs. Daarnaast zijn er verschillende kerkdiensten in een tien-tal gemeenten ter observatie bijgewoond en informele gesprekken gevoerd met gemeenteleden.

4.1 Enquêteonderzoek

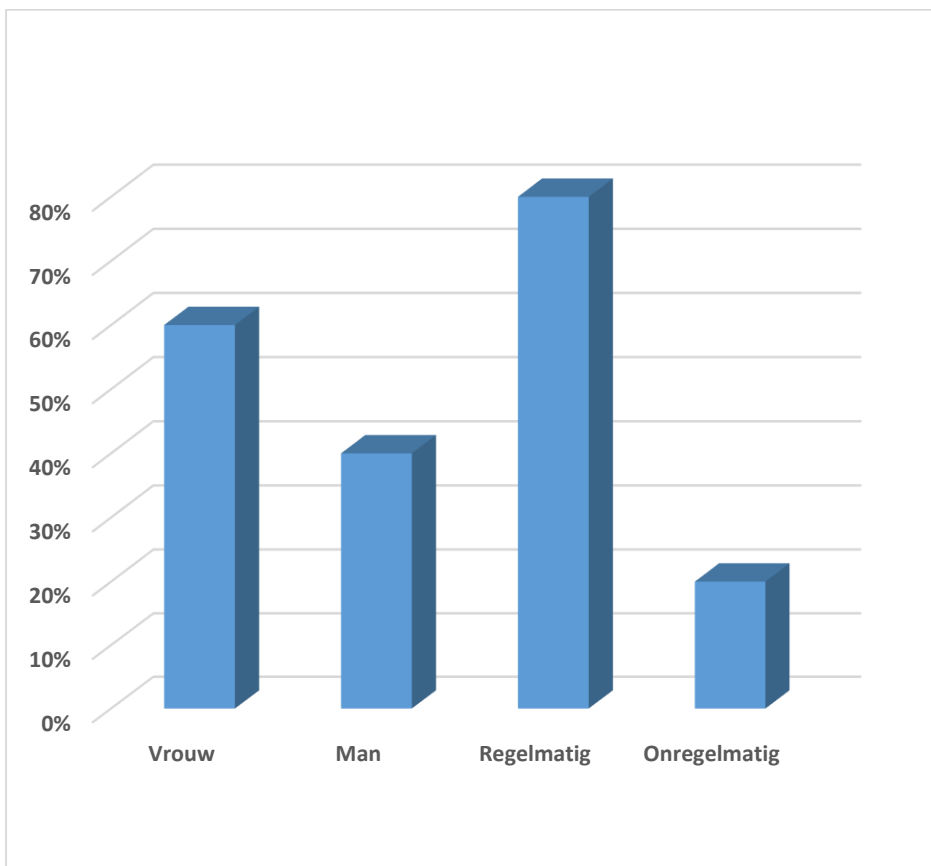
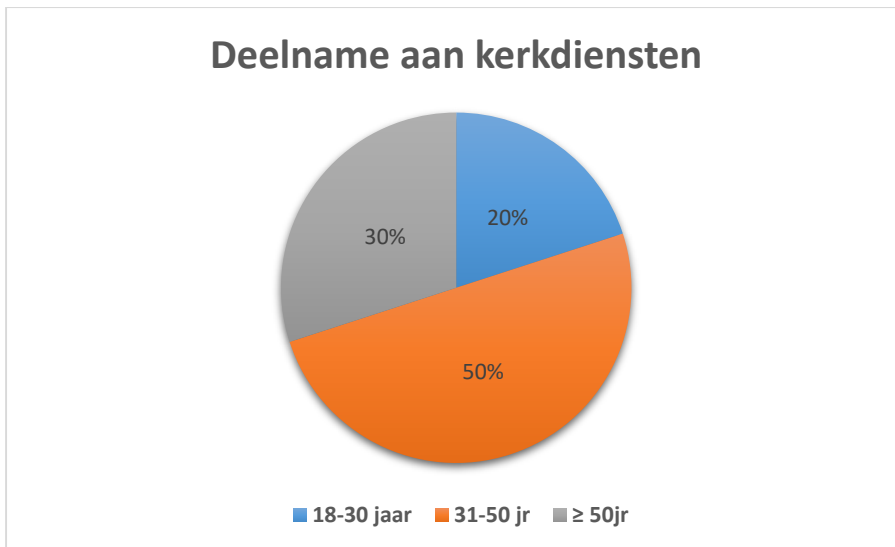
Als uitvloeisel van het enquête onderzoek het navolgende:

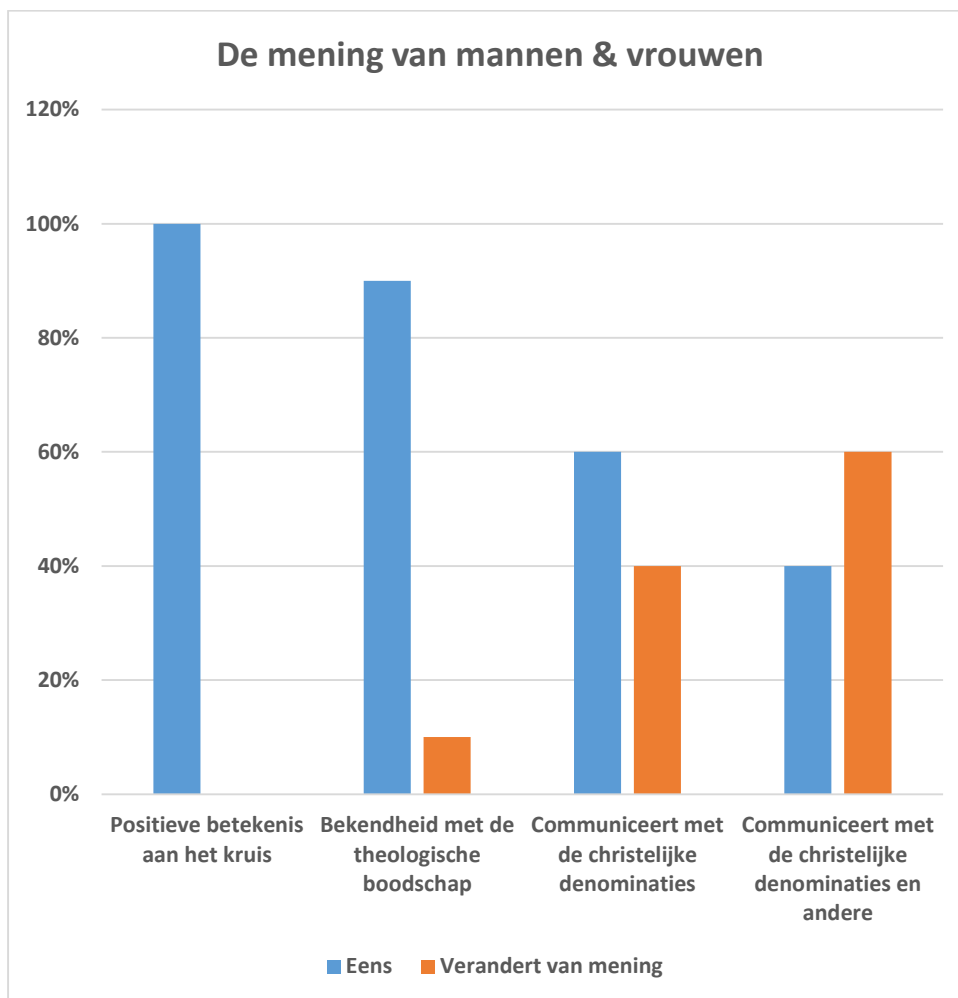
- 60% van de respondenten is van het vrouwelijk geslacht. Dit gezien de opkomst in de kerk
- 75% van de respondenten is langer dan 10 jaar lid van de gemeente
- 50% van de respondenten is in de leeftijds categorie 31-50jaar / 30% boven de 50jaar en 20% in de leeftijds categorie 18-30 jaar.

Vermeldenswaard is dat dit het gemiddelde over de zes gemeenten is. In enkele gemeenten is het aantal kerkbezoekers van boven de 50 jaar hoger dan 30%.

- 80% geeft aan de kerk ongeveer 4 keer per maand te bezoeken
Een kerkbezoek van minder dan 1 keer per maand noemen we binnen dit onderzoek onregelmatig.
- Een ieder, 100% dus, geeft een positieve betekenis aan het kruis.
- de gevoelens die beleefd worden bij het praten en/of zingen over het kruis zijn dankbaarheid, hoop, liefde en berouw
- 90% geeft aan bekend te zijn met de theologische boodschap van het kruis, geeft aan het toe te passen in het dagelijks leven. De theologische boodschap is uitgelegd geworden via prediking, tijdens bijbelstudie, in de jeugdclub, de zondagschool, thuis of via lectuur. Er is weliswaar behoefte aan meer uitleg, aan verdieping.
- 60% van de respondenten gaat voor communicatie met de andere christelijke denominaties.
- 40% is de mening toegedaan dat naast de communicatie met de andere christelijke denominaties ook met de andere godsdiensten gecommuniceerd moet worden.

Onderstaande tabellen geven een grafische voorstelling:

4.2 Observatie en informele interviews

Het offer gebracht aan het kruis wordt binnen de EBGs haast in elke kerkdienst bezongen. De kerkdiensten in verband met bepaalde gelegenheden, zoals de viering van het avondmaal, de herdenking van het sterven van Christus op Goede Vrijdag, de viering van het Paasfeest en van het Kerstfeest, genieten een grote belangstelling. Zeer in trek zijn ook de morgen-, middag- en avondzegens die bij allerlei gelegenheden in de persoonlijke sfeer, met name bij speciale verjaardagen, jubilea e.d. (nu ook buiten de EBGs) gehouden worden.

Het valt op dat vooral tijdens de Christelijke gedenkdagen zoals Kerst, Goede vrijdag en Pasen, de EBG-er in Suriname zich gaat bezinnen over de boodschap van het kruis. Bij de herdenking van het sterven van Christus op Goede Vrijdag is dit het sterkst. De gemiddelde EBG-er ervaart het kruis als het begin van een nieuw leven met mogelijkheden om het beter te doen.

Met betrekking tot de toepassing van de theologische boodschap van het kruis in het dagelijks leven wordt aangegeven dat het navolgen van Jezus soms lukt, maar dat het soms moeilijk is. De gevoelens die men ervaart bij het zingen en/of praten over het kruis zijn:

- dankbaarheid voor het offer gebracht door de Here Jezus
- hoop voor een betere toekomst, voor het heil dat komen zal
- liefde voor de Heer en
- berouw van de begane zonden

Door gemeenteleden zijn de navolgende aanbevelingen gedaan:

- Een betere communicatie naar gemeenteleden toe als het gaat om trainingen/seminars die verzorgd/gehouden worden over het Woord en over de toepassing ervan in het dagelijks leven.
- Betere communicatie tussen de christelijke denominaties
- Er moet gewerkt worden aan éénheid tussen de verschillende christelijke denominaties.
- Andere godsdiensten moeten niet als de vijand gezien worden. Desondanks moeten wij het evangelie blijven verkondigen.
- Met betrekking tot andere godsdiensten: Suriname is multi-religieus, dus in eerste instantie accepteren van de werkelijkheid. Geen deelname in interreligieuze raden. Wel in gesprek blijven met mensen die een ander geloof belijden.
- Met betrekking tot andere christelijke denominaties: altijd toetsen of de uitleg bij hun gefundeerd is op Bijbelse principes. Daarnaast meer uitwisseling en samenwerking.

Als we ons gaan verstaan met de beginselen en de werkelijkheid van het kruis dan wordt het voor ons de weg tot bevrijding. Het kruis is een keerpunt in de geschiedenis en torent boven alles uit als de meest bevrijdende gebeurtenis ooit. Het verlost de gelovige van de wereldgeest door zijn kruisiging met Christus. De overheersende greep van de wereld werd aan het kruis verbroken waardoor de geest van de wereld, het innerlijk leven van de gelovige niet langer domineert. Het systeem van de wereld bepaalt ook niet langer zijn uiterlijke leven. Het is de Heilige Geest die nu woont in de mens en de plaats van de wereld inneemt.

Als wij “dagelijks het kruis opnemen” erkennen wij daarmee onze kruisiging met Christus door geloof. De macht van de zonde, werd verbroken op Golgotha. Golgotha betekent het einde van het oude zelfleven en het begin van het nieuwe leven. Het is de plaats waar ons oude leven met Christus gekruisigd is. Als wij dit aannemen dan zullen wij als gelovigen in staat zijn om een geloofsstandpunt in te nemen en te wandelen door geloof. Dit is de dagelijkse toepassing van het kruis. Dit is leren om niet te leven op het niveau van het zichtbare, maar op een hemels niveau.

De uitwerking van het kruis is niet om ons te veroordelen maar om ons te bevrijden. Evangelisatie zal in het verlengde hiervan daarom moeten beginnen op het niveau van de gemeente. Ook moeten wij als kerk en gemeente het evangelie niet in de weg staan vanwege ons gebrek aan missionaire ijver en structuren, vanwege onze verdeeldheid of ons gebrek aan oecumenische geest.

Hoofdstuk 5 Conclusies en aanbevelingen

5.1 Conclusies

Achter het kruis gaat een ontzagwekkende geschiedenis schuil, die van het kruis een teken van hoop, herstel en genezing heeft gemaakt. Wie zich de betekenis ervan eigen maakt, ontdekt dat er ondanks lijden en dood toch een hoopvolle toekomst mogelijk is voor ieder mens afzonderlijk, voor de samenleving als geheel en voor de totale schepping. Dat maakt het kruis tot de wegwijzer naar het hart van het christelijk geloof. Het spreekt van de kracht die alles verandert. Iedereen die het leven serieus neemt zou daar meer van moeten weten... Het is het teken dat God om mensen geeft en alles voor ons over heeft. Het is het symbool van lijden en dood, en ook van de opstanding uit de dood. Wat voltrok zich aan het kruis?

- Jezus werd gestraft opdat wij vergeven zouden worden (Jesaja 53: 4-5).
- Jezus werd verwond opdat wij zouden kunnen worden genezen (Jesaja 53: 4-5).
- Jezus stierf zodat wij een nieuw leven konden ontvangen (Hebreeën 2: 9, Romeinen 6: 4).
- Jezus nam onze armoede op zich zodat wij overvloed kunnen hebben (2 Korintiërs 8: 9).
- Jezus nam onze afwijzing op zich zodat wij door de Vader geaccepteerd konden worden (Efeziërs 1: 5-6).
- Jezus werd een vloek opdat wij de zegen konden ontvangen (Galaten 3: 13-14).

De apostel Paulus onderstreepte de kracht van het kruis, toen hij zei: "Mag ik nooit roemen behalve in het kruis van onze Heer Jezus Christus" - Galaten 6:14. Aan het kruis worden wij bevrijd van grote lasten. Wij moeten stilstaan en nadenken over deze machtige uitwisselingen die plaatsvonden aan het kruis en nagaan hoe ze toe te passen in ons leven.

Gesteld kan worden dat de zendelingen een goede basis gelegd hebben binnen de Evangelische Broeder Gemeente Suriname. De vruchten van hun arbeid plukken wij vandaag nog als wij kijken naar de bijdrage van de EBGs in de Surinaamse samenleving o.a in de vorm van scholen, internaten en diaconale zorg. De boodschap van het kruis is door hen in woord en daad gebracht. Vele zendelingen hebben het hierbij met hun leven moeten bekopen. De vele tegenslagen weerhielden de Herrnhutter broeders en zusters echter niet om het werk voort te zetten. Met

betrekking tot het kwaad van de slavernij hielden de zendelingen (op enkele uitzonderingen na) hun gemeenteleden, voornamelijk slaven, steeds voor dat zij zich aan deze door God beschikte situatie moesten onderwerpen. Het lijden moest worden ondergaan als in navolging van Christus. De EBGs-ers nu erkennen met het kruis de realiteit van hun zonden, maar ook dat die door Jezus Christus gedragen werden, zodat ze hen niet worden toegerekend. Jezus stond op uit de dood om zijn leven te delen met iedereen die gelooft. Het kruis wijst ons op een betere weg en maakt die ook mogelijk. Het plaatst ons midden in de wereld met een gemeenschappelijke hoop op eeuwig leven, waarvan de kwaliteit nu reeds merkbaar is.

Het verzoenende lijden en sterven van Christus wordt veel bezongen binnen de EBG. Het zingen is in de beleving van de EBG-ers een antwoord op het Woord van de Heer. Er wordt extra accent gelegd op de lijdensgeschiedenis. Het bekende gezangboek, de feestbundel der EBGs (met o.a ook liederen in het Javaans, Hindostaans, Chinees en Duits) en de eigen "singi boekoe" met Surinaamse teksten op Duitse melodieën uit de traditie van de Herrnhutters zijn het bewijs hiervan. Het offer gebracht aan het kruis wordt haast in elke dienst bezongen. De kerkdiensten in verband met bepaalde gelegenheden, zoals de viering van het avondmaal, de herdenking van het sterven van Christus op Goede Vrijdag, de viering van het Paasfeest en van het Kerstfeest, genieten een grote belangstelling. De lijdensweek oftewel stille week (de week tussen Palmzondag en Pasen) is in de Broedergemeente een week van bezinning, gebed en evangelielezing. Goede Vrijdag, m.n de stervensuurdienst, is voor de EBG-ers heel belangrijk. Opgevoed met de Herrnhutter traditie brengen op Goede Vrijdag zelfs zij die niet naar de kerk gaan, "Dede Anitri" genoemd, de kerk wel een bezoek. Op goede vrijdag is de kerk vol, want dan gaat men Jezus begraven.

De diverse etnische groepen binnen de EBGs hebben elk de boodschap van het kruis op hun manier opgenomen en de beleving is ook divers. Voorbeeld: over het algemeen wordt bij de Creoolse EBGs-er het eigene (alles van Afrikaanse afkomst) kulturu genoemd. Christus wordt geaccepteerd als te zijn één van de vele goden. Dit vanwege hun religie van meergoden waarbij het nuttig is om alle goede goden te aanbidden. De Javaan, eenmaal losgerukt uit de mystieke wereld van het Javanisme (hun cultuur uit Indonesië), breekt totaal met het offeren aan goden en geesten. Een Bijbelse uitleg voor de diversiteit in beleving van het geloof vinden wij in 1 Korintiërs 12. Het is Christus die hierbij centraal staat, waar de Geest werkzaam is

en op Zijn manier bezig is met de mens. Het gaat immers om één christelijke gemeente met Christus als de gemeenschappelijke band in een verbondenheid, die alle etnische, sociale en culturele verschillen transcendeert.

Het EBGs gemeentelid is niet onbekend met de boodschap van het kruis, maar heeft wel de behoefte aan verdieping en daarin moet worden voorzien. Aangegeven wordt dat de toepassing van de theologische boodschap van het kruis in het dagelijks leven, het navolgen van Jezus, soms lukt en soms ook niet. Middels het stimuleren van huiskringen naast de bidstond in de gemeente, meerdere sessies Bijbelstudie en intensivering van het pastoraat zou er hierop kunnen worden ingespeeld. Dit ter opbouw van de gemeente en in het verlengde daarvan ook ter opbouw van land en volk. De gevoelens die de EBGs-er ervaart bij het kruis zijn:

- dankbaarheid voor het offer gebracht door de Here Jezus
- hoop voor een betere toekomst, voor het heil dat komen zal
- liefde voor de Heer en
- berouw van de begane zonden

Elk lid van de EBGs gemeente moet er van doordrongen zijn dat het kruis een uitnodiging is aan ons. Een uitnodiging om te leven uit de nieuwe identiteit die we in Christus hebben. Het gaat om een leven waarin wij elkaar niet veroordelen, maar elkaar accepteren. Verlost, geliefd, gezegend en geroepen tot liefde voor de mensen om ons heen. Het is belangrijk dat wij daarbij beseffen dat wij niet alleen in de kerk en tussen broeders en zusters onderling, de boodschap van het kruis denken te moeten toepassen. Ook buiten de kerkmuren moeten wij ons als volgelingen van Christus presenteren. Als christenen het licht en zout van de wereld zijn wil dat zeggen dat wij niet alleen tussen geloofsgenoten Gods liefde moeten ervaren en delen. In onze relatie met God en het dankbaar en gehoorzaam dienen van God gaat het ook om de uitstraling naar buiten. Uit ons manier van leven moet de liefde van God zichtbaar worden.

5.2 Aanbevelingen

Jesus heeft de overwinning aan het kruis voor ons behaald, in onze plaats. Aan ons de opdracht de overwinning toe te passen, de zege vieren.²⁶ De wereld kan Christus' overwinning pas zien als wij die laten zien! Wij moeten er dus gestalte aan geven.

Dat is trouwens de opdracht die Jesus aan zijn discipelen gegeven heeft in Matteüs 28:18-19: "Mij is alle macht gegeven in de hemel en op de aarde. Ga dus op weg en maak alle volken tot mijn leerlingen, door hen te dopen in de naam van de Vader en de Zoon en de heilige Geest".

Wij hebben als Christenen de opdracht om deze aarde voor iedereen als gelijken bewoonbaar te maken.... hoe geven wij hier invulling aan?

Christenen moeten dat waar het kruis voor staat als het startpunt van hun leven zien. De kerk moet een gemeenschap zijn, die samen met anderen prioriteit geeft aan het zoeken naar eenheid en vrede, aan het nemen van initiatieven ten gunste van o.a de achtergestelden, de slachtoffers van discriminatie en van elke vorm van geweld.

Daarom moet de kerk samen met de verschillende religieuze organisaties zoeken naar heil voor deze wereld, waarbij niemand bij voorbaat de wijsheid en de waarheid in pacht heeft. Jesus is Heer, dat beweegt ons vooral, en Hij is het die komen zal om te oordelen de levenden en de doden, dat hoeven wij niet te doen.

Als gemeente zullen we de vragen die vanuit de wereld op ons af komen serieus nemen omdat het gaat om mensen die verloren dreigen te gaan. We moeten als gemeente midden in deze wereld staan, als participanten en niet als passanten. We zullen goed luisteren en op ons laten inwerken hoe er door de mens van deze tijd gedacht en geleefd wordt en welke keuzes en motieven daar achter zitten. In Matteüs 5:13 zegt Jesus tegen zijn discipelen: "Gij zijt het zout der aarde". Wij zullen net zoals het zout in het eten gaat, deze wereld ingaan. Want wat niet gezouten wordt bederft! Waar de gemeente leeft voor God, met een bewogen hart voor deze wereld, daar dringt het zout van het Evangelie door, daar reinigt het de samenleving en wordt verderf tegengegaan.

Net als bij het zout geldt hetzelfde wanneer Jesus in Mattheüs 5:14 zegt: "Gij zijt het licht der wereld". We zijn het licht, afhankelijk van het grote Licht dat de Here zelf is

---

²⁶ 2 Korinthe 2:14: En God zij dank, Die ons in Christus altijd doet triomferen en door ons de geur van Zijn kennis op iedere plaats openbaar maakt.

(Johannes 8:12). Het licht dat door deze wereld moet schijnen. In Filippenzen 2:15 heeft Paulus het over de gemeente als lichtende sterren in deze wereld.

Het kruis is het toonbeeld van Christus' liefde en vormt de inspiratie voor onze liefde (1 Johannes 4:19). Ondanks het kwaad en de moeite in deze wereld, die Gods liefde lijken tegen te spreken en die onze aandacht voortdurend opeisen, moeten we ons niet laten afleiden van het kruis waaraan God zijn liefde geopenbaard heeft. Het kruis werpt licht op onszelf en op de wereld waarin we leven. Het kruis brengt verandering in ons leven én ons manier van kijken, denken en handelen.

In de Here Jezus zien wij hoe God tegenover deze wereld staat. Hij isoleerde zich niet, Hij paste Zich ook niet aan. Hij zocht niet de confrontatie met de cultuur. Hij stond met beide benen midden in de wereld. De EBGs moet als gemeente ook in de wereld staan, niet wereldvreemd, ook niet wereldgelijkvormig, maar open naar de wereld. De plurale (de meervoudige) Surinaamse bevolking moet voor ons een teken zijn waarvan wij de betekenis niet moeten onderschatten en waarvoor de kerk vanwege haar missionair karakter alle belangstelling voor zou moeten hebben. De kerk moet zich heel positief opstellen tegenover deze samenleving. In de Bijbel lezen we in Openbaringen 7:9 van de vele volken met hun vele talen die voor de troon van God zullen verschijnen en Hem hulde zullen brengen. De kerk zou dus moeten inspelen op de mamio samenleving en een leidende rol moeten innemen om het geheel in goede banen te leiden. De EBGs moet een kerk zijn waar mensen tot rust kunnen komen, bemoedigd worden, toegerust worden. Waar mensen in hun vertrouwen op God, nieuwe hoop krijgen om verder te kunnen gaan. Een kerk waar mensen elkaar ook vasthouden en omringen met liefde en geduld, met troost en kracht. De God die wij dienen wil niet dat wij verdeeld zijn en los van elkaar staan, maar dat wij als zusters en broeders verbonden met elkaar Hem dienen in Zijn wereld. God heeft ons nodig om Zijn werk in deze wereld te doen en dit kunnen wij het best als wij in éénheid verbonden zijn met elkaar. Laten wij niet vergeten wat God in Christus voor ons gedaan heeft en mogen wij ons bezinnen op de vraag: "Wat doen wij voor Hem?"

Onderstaand een gedicht geschreven door mijn neef Rudy Irion in verband met mijn afstuderen op 10 februari 2016

10 FEBRUARI 2016

De fluwelen nacht
is zacht weggedroomd in haar dagrust

Ongestoord gloort opnieuw de zon
Haar feestgewaad verraad haar stemming
In haar bestemming huist God's plan
zoals **HIJ** alleen dat kan

De stralende zon
ontbrandt een nieuwe dag
Een gekoesterde droom
door God bewaakt
ontwaakt
Zelfs de ochtendmist glinstert in haar weergaloze glimlach

De zwevende wolken
van deze nieuwe dag
haasten zich niet
Ze verplaatsen zich langzaam
en vormen een portret van een hemelsbreed landschap
met een boodschap van ver in hun blauwe lucht
'T is alsof ze zeggen willen....geniet van wat je ziet
Ik slaak dankbaar en opgelucht een zucht

Het landschap aan het firmament
onthult een feestelijke prent

ik lees...**GEFELICITEERD**

Heer, ik ben **volmaakt vereerd**
Het is meer
veel meer
dan een eer, o Heer
om te verdienen dat ik u mag dienen

Opnieuw kijk ik omhoog

IK HOOR ..IK ZIE... IK VOEL... GOD'S REGEN VAN ZEGEN

GRANTANGI masra GADO...Ik hou het ook niet droog

Was getekend

Uw theoloog

Bibliografie

1. Dekker, W. en Visser, P.J. Uitgedaagd door de tijd Christelijke zending in een postmoderne samenleving. Amersfoort, 2000
2. Helman, A Cultureel mozaïek van Suriname. De Walburg Pers, Zutphen 1977.
3. Jap a Joe, H Tussen kruis en kalebas: acculturatie van het christendom onder gedoopte slaven in Suriname. Paramaribo, 1993
4. Jones, J.F. Contextuele Surinaamse Theologie, een inleiding. Paramaribo, 2000
5. Jones, J.F. Christus en Kwakoe in Suriname, Wereld en Zending jaargang 1976
6. Jones, J.F. Dictaat Interculturele Communicatie Theologisch Seminarie der EBSG. Paramaribo, 2012
7. Lutjeharms, W Dr. De Liturgie der Evangelische Broedergemeente. Zeist, 1981
8. Mingoen, U., Vollprecht, F. en Raalte van W. Het visioen van Herrnhut de wereld in. Overwegingen bij de viering in Suriname van Zinzendorfs 300^e geboortedag. Paramaribo, 2004
9. National Geographic Inside the Biblical World: People, Places and Stories From the Bible. New York, 2015
10. Prince, D. Betaald met bloed. Winterswijk, 2012
11. Prince, D. De kracht van het offer. Gorinchem, 2005
12. Prince, D. Het kruis, je kunt er niet om heen. Gorinchem, 2008
13. Raalte, van J. 250 jaar Herrnhutter zending. Wereld en Zending, nummer 3 12e jaargang 1983
14. Raalte, van J. De Surinaamse kerken in een plurale samenleving. Wereld en Zending, jaargang 1976
15. Stalker, J. The Trial and Death of Jesus Christ, A Devotional History of our Lord's passion. New York, 1894
16. Stott, J. R.W. Het kruis van Christus. Apeldoorn, 1997
17. Vollprecht, A. en Zamuel, H.(red.) Op zoek naar eerstelingen voor het Lam. Het begin van de Broedergemeente in Suriname en Berbice (1735-1818) naverteld door Anneli Vollprecht. Paramaribo, 2011
18. Vollprecht, F. De Geschiedenis van de Evangelische Broedergemeente 1457-1760. Paramaribo, 2012
19. Wongsodikromo-Flier J. Terugblik op Honderd jaar Javaanse Zending Javaanse Zending der Evangelische Broedergemeente in Suriname, 2009

20. Zamuel, H Caretakers of God's Creation. A Short Introduction to a Holistic understanding of Christ's commission to the church. Paramaribo, 2010
21. Zamuel, H Zending als representatie. Proeve van een zendingstheorie gebaseerd op de scheppingsopdracht aan de mens. Paramaribo, 2014
22. www.achtbaankids.nl/geschiedenis/alg/Kruisiging.pdf
23. <http://bijbelengeloof.com/symboliek>
24. <http://www.dsdenboer.refoweb.nl/voordrachten/Het%20bijbelse%20kernwoord%20kruis.doc>
25. <http://ecclesia-suriname.com/gemeenten-in-suriname.php>
26. http://www.ikonrtv.nl/site/StukjesVanGod/het_kruis
27. <http://www.interculturelecommunicatie.com/download/interculturele.html>
28. <https://josdouma.wordpress.com/category/kruis/>
29. <http://www.luthersdordrecht.nl/zinzendorf.html>
30. <https://mjschuurman.wordpress.com/2010/04/01/martin-luther-en-zijn-theologie-van-het-kruis/>
31. <http://www.raadvankerken.nl/fman/3455.doc> SLAVERNIJ EN KERKEN IN SURINAME
32. <http://www.theosofie.net/sunrise/sunrise1996/meijuni1996/kruis.html>
33. <http://www.whitefield.nl/literatuur/artikelen/95-graaf-von-zinzendorf-en-zijn-betekenis-voor-de-opwekkingsbeweging-in-de-18e-eeuw-l-j-van-valen>
34. <http://www.willibrordbijbel.nl/>
35. <http://zinzendorf.com/pages/index.php?id=ecce-homo>

Bijlage A: Enquête Formulier

Enquête Formulier

In het kader van mijn afstuderen aan het Theologisch Seminarie der EBSGS moet er een evaluatie gemaakt worden naar de betekenis van het kruis in het kerkgebeuren der EBSGS. Hierbij wordt nagegaan hoe dit in de praktijk werkt. Dit interview is geheel anoniem.

Bij de keuze vragen, graag uw keuze omcirkelen.

1. Van welke gemeente bent U lid?

Gemeente :

2. Hoe lang bent U lid van de gemeente?

..... jaren

3. Hoe vaak bezoekt U de kerk?

.... X per maand

.... X per jaar

4. Wat is uw geslacht?

A. Mnl

B. Vrl

5. In welke leeftijdscategorie zit U?

A. Tussen 18-30jr

B. Tussen 31-50jr

C. Boven 50jr

6. Vervult U een functie in de gemeente:, zo ja, welke?

- A. Ja, functie:
- B. Neen

7. Welke betekenis geeft U aan het kruis?

- A. Positief
- B. Negatief
- C. Geen betekenis
- D. ....

8. Wat beleeft U bij het praten en/of zingen over het kruis?

U heeft de mogelijkheid tot meerdere keuzes

- A. Dankbaarheid
- B. Verdriet
- C. Hoop
- D. Verlorenheid
- E. Liefde
- F. Berouw

9. Is de boodschap van het kruis aan U uitgelegd en zo ja waar/wanneer?

- A. Ja,
- B. Nee

10. Past u de boodschap van het kruis toe in uw dagelijks leven?

- A. Ja
- B. Nee

11. Heeft U behoefte aan (meer) uitleg over de boodschap van het kruis?

- A. Ja
- B. Nee

12. Wat is uw visie over de juiste houding naar/benadering van de andere godsdiensten en Christelijke denominaties in Suriname?

- A. Een houding/benadering waarbij er communicatie plaats vindt met zowel de andere godsdiensten (vb het Hindoeïsme en de Islam) als met de andere Christelijke denominaties.
- B. Een houding/benadering waarbij iedere godsdienst met zichzelf bezig is.
- C. Een houding/benadering waarbij er communicatie plaats vindt met de andere Christelijke denominaties.
- D. Een houding/benadering waarbij iedere Christelijke denominatie met zichzelf bezig is.

13. Opmerkingen/aanvullingen:

----- **Heel hartelijk dank voor Uw medewerking** -----